

Tallinna Kannikese Lasteaed

ÕPPEKAVA

Tallinn 2023

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Lasteasutuse liik ja eripära.....	4
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	4
2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	5
2.2. Õppe- ja kasvatustöö printsiibid	5
2.3. Õpikäsitus	5
3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus tasandusrühmas	6
3.1. Rühmad, rühmade komplekteerimise põhimõtted	6
3.2. Rühmade päevakava	6
3.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	7
3.4. Üldoskused.....	7
3.5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu.....	9
3.5.1. Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	9
3.4.2. Valdkond <i>Keel ja kõne</i> (logopeediline osa).....	10
3.4.3. Valdkond <i>Keel ja kõne</i> (emakeele osa).....	13
3.4.4. Valdkond <i>Matemaatika</i>	18
3.4.5. Valdkond <i>Kunst</i>	22
3.4.6. Valdkond <i>Muusika</i>	26
3.4.7. Valdkond <i>Liikumine</i>	33
3.4.8. Valdkond <i>Korreksioon</i>	39
3.4.9. Valdkond <i>Keskkonnakasvatus</i>	40
3.4.10. Valdkond <i>Liikluskasvatus</i>	44
3.4.11. Valdkond <i>Tervisekasvatus</i>	46
3.5. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	47
4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus arendusrühmas.....	59
4.1. Rühma komplekteerimise põhimõtted	59
4.2. Rühma päevakava	59
4.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	59
4.4. Üldoskused.....	60
4.4.1. Mänguoskused	60
4.5. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu.....	60
4.5.1. Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	61
4.5.2. Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	62
4.5.3. Valdkond <i>Matemaatika</i>	63
4.5.4. Valdkond <i>Kunst</i>	64
4.5.5. Valdkond <i>Muusika</i>	64
4.5.6. Valdkond <i>Liikumine</i>	65
5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus pervasiivsete arenguhäiretega laste rühmas	66
5.1. Rühma komplekteerimise põhimõtted	66
5.2. Rühma päevakava	67
5.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	67
5.4. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu.....	68
5.5. Valdkondade eesmärgid, põhimõtted, sisu, eeldatavad tulemused.....	69
5.5.1. Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	69
5.4.2. Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	70
5.4.3. Valdkond <i>Matemaatika</i>	71
5.4.4. Valdkond <i>Kunst</i>	72
5.4.5. Valdkond <i>Muusika</i>	72
5.4.6. Valdkond <i>Liikumine</i>	73

5.4.7. Üldoskused.....	75
6. Erivajadustega laste arengu toetamise põhimõtted, sh korraldus	78
7. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sh korraldus	78
7.1. Koolivalmiduskaart.....	79
7.2. Lapse individuaalsuse kaart	80
7.3. Lapse arengumapp	80
8. Lastevanematega koostöö põhimõtted.....	80
9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	82
Lisa 1.....	83

Sissejuhatus

Tallinna Kannikese Lasteaia õppekava koostamise alusdokumendiks on koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, mis on Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud 29. mail 2008.a. määrusega nr 87. Kõikide spetsialistide ühistööna valmis Tallinna Kannikese Lasteaia õppekava erivajadusega laste jaoks, kus on võrdselt arvestatud logopeedilise, eri-pedagoogilise ja pedagoogilise teooria kaasaegseid aspekte, samuti lapse eripära, suutlikkust ja tervislikku seisundit.

Õppekava eesmärgiks on viia erivajadusega lastega läbi õppe- ja kasvatustegevus niisugusel tasemel, et oleks tagatud lapse igakülgne areng. Sellise õppekava kokkupanemisel lähtusid pedagoogid lasteasutuse arengukavast ja lasteasutuse sisehindamise tulemustest.

Õpetamine toimub läbi mängu ja paindliku päevakava alusel, et laps oleks suuteline eluga igas olukorras toime tulema – st oskaks oma teadmistega alati midagi ette võtta, neid kasutada.

1. Lasteasutuse liik ja eripära

Tallinna Kannikese Lasteaed asub Kristiine linnaosas, aadressil Kannikese 13. Lasteasutus avati 7. märtsil 1966. aastal Tallinna 108. Lastepäevakodu nime all. Alates 11.03.2015 Tallinna Linnavalitsuse määruse nr 12 alusel kannab lasteaed nimetust Tallinna Kannikese Lasteaed, mis on munitsipaallasteaed. Lasteaia töökeeles on eesti keel.

Lasteasutus on erirühmadega lasteaed, kuhu saab nõustamiskomisjoni soovitusel alusel.

Lasteaia õppekava on aluseks rühma tegevuskava koostamisel, õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel, laste arengu jälgimisel ja hindamisel, koostöös lastevanematega ja nende nõustamisel õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Lasteaias toimub õppimine mänguliste tegevuste kaudu lähtuvalt õppe- ja kasvatustööalade eesmärkidest ja sisust ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest.

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmised tegevused: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning kunsti, muusika ja liikumistegevused.

2008. aastal liitus meie lasteaed Tervist Arendavate Lasteaedade võrgustikuga. Lähtudes tervist edendava lasteaia põhimõtetest koostab tervisemeeskond tegevuskava kolmeks aastaks ning jälgib kavandatu elluviimist ja tervisega seotud küsimuste lahendamist. Oleme tervisega seotud küsimuste lahendamisel läbi viinud erinevaid projekte.

Lasteaed liitus 2012. aastal projektiga „Kiusamisest vaba lasteaed“.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Lähtuvalt riiklikust õppekavast on lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse **üldeesmärk** lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös, luues soodsa keskkonna lapse iseendaga toimetuleku saavutamiseks, toetades lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Kujundada mängu-, õpi-, sotsiaalseid ja enesekohaseid oskusi.

Sellest tulenevad **eesmärgid** on:

1. Lapsele on loodud tingimused probleemide ja õigeaegseks lahendamiseks.
2. Laps tunneb ja väärtustab oma kodukohta, peab lugu Eestimaast.
3. Lapsed on algatusvõimelised ja loovad.
4. Lapsele on loodud soodsad tingimused õpitu omandamiseks läbi mängu ja loov-tegevuse.
5. Lapsed austavad kodu ja peret, väärtustavad sõbralikke suhteid igal tasandil.

2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppekava on õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks. Selle alusel toimub erivajadustega lastele järjepidav, eesmärgistatud ja lapsest lähtuv igakülgne arendamine ning eluks vajalike püsiharjumuste kujundamine.

1. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
2. Lapse loovuse toetamine.
3. Mängu kaudu õppimine.
4. Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine.
5. Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine.
6. Kodu ja lasteasutuse koostöö.
7. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

2.2. Õppe- ja kasvatustöö printsiibid

- Järjepidevus - töö teostamine pideva protsessina, arvestades järk-järgulist üleminekut lähemalt- kaugemale, kergemalt - raskemale, lihtsamalt - raskemale, tuntult - tundmatule
- Motiveeritus - kogu õppe-kasvatustöö protsess kannab kindlat eesmärki
- Paindlikkus - töö kohandamine momendiolukorrast lähtudes ja lapse eripära arvestades
- Turvalisus - lapsesõbraliku ja rahuliku mikrokliima loomine
- Individaalsus - iga lapse isikupära, töövõime, diagnoosi, oskuste ja teadmiste arvestamine
- Terviklikkus - kõik õpetusalad on omavahel seotud ja moodustavad ühtse terviku
- Integreeritus - erinevate arengumooduste kasutamine (mäng, tegevused, kunst, käsitöö., õppekäigud, esinemised, pidustused)
- Ajastatus - iga lapse areng kulgegu lapsele õiges ajas, ruumis ja mahus
- Ühtsus - õppe-kasvatustöö protsess olgu aktiivne vastastikune ühistöö täiskasvanute (spetsialistide) ja laste vahel, spetsialistidel omavahel, töökollektiivi ja lastevanemate vahel
- Arusaadavus - õppe-kasvatustöö on korraldatud lastepäraselt, võttes aluseks lastele tuttava ja arusaadava ümbritseva elu

2.3. Õpikäsitus

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja, õpetaja aga lapse arengut toetava keskkonna looja. On loodud soodsad tingimused ja keskkond aktiivseks õppimiseks. Lapsi kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse valikute tegemiseks. Õpikäsitluse aluseks on tuntud õpiteooriad ning uusimad teadusuuringud. Tähtis on lapse arengus ja õppimises arvestada sotsiaalset kontakti. Hea õpetaja tunneb lapse arengutaset, on teadlik sellest, mida laps oskab teha täiskasvanu juhendamisel ning millega ta ise hakkama saab. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu. Õppimine on tõhusam siis, kui laps saab õpetajalt toetust ja abi, mitte täiskasvanu ei rutta tema eest kõike ära tegema. Oluline on arvestada, mis on mingis vanuses eakohane ja mis mitte. Kõige arendavam on niisugune abi, mis aitab lapsel hakkama saada nende ülesannetega, millega ta ilma abita veel toime ei tuleks.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus tasandusrühmas

3.1. Rühmad, rühmade komplekteerimise põhimõtted

- Normatiivne laste arv tasandusrühmas on 12 last. Lasteasutuses on rühmas lapsed võimalusel kahe vanusega.
- Rühmadesse jaotamine toimub põhimõttel, et rühmas oleks mitte rohkem kui kahes vanuses lapsed, arvestades konkreetse lapse sobilikkust grupi raames töötamisel.
- Iga rühm on omaette tervik ning koosneb:
  - mängutoast (mis on ühtlasi töö- ja söögitoaks)
  - magamistoast
  - logopeedi töökabinetist
  - riietusruumist
  - pesuruumist koos WC – ga

3.2. Rühmade päevakava

Päevakava määrab kindlaks olenevalt laste east päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava võimaldab sujuvat üleminekut ühelt tegevuselt teisele. Piisavalt peab jääma lastele aega mänguks, sest see on lapse põhitegevus. Päevakava koostatakse riikliku õppekava alusel, arvestades lasteasutuse lahtioleku aega ning laste vanust. Õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel arvestatakse laste keskendumisvõimet ning tähelepanu. Soovitav on kavandada lõimitud õppe- ja kasvatustegevusi.

- Lasteasutus on avatud kella 7.00 - 19.00 (12 tundi), üks valverühm. Teised rühmad töötavad kella 7.30 -18.00 (10,5 tundi).
- Igas rühmas töötab 2 õpetajat, logopeed ja õpetajaabi.
- Toitlustamine toimub:
  - 8.30 hommikusöök
  - 12.15 lõuna
  - 15.30 oode
- Lõunauinaku aeg on 13.00 - 15.00;
- Tegevuste põhiaeg on 9.10 - 10.45 ja 15.00 -16.45;
- Individuaalne töö toimub vastavalt rühma plaanile kogu päeva vältel;
- Õuesviibimise aeg on 11.00 - 12.00;
- Ilusate ilmadega ollakse õues ka peale õhtuoodet kuni kojuminekuni;
- Tegevuste suurem raskusaste koondub nädala keskpaika;
- Tegevustes käsitletavat teemat leiavad kajastamist kõikide spetsialistide plaanides ja töös;
- Plaani koostamisel on aluseks laste individuaalne arengutase ning teadmiste ja oskuste hulk, mis selgitatakse välja igasügiseste uuringute käigus;
- Uuringute aeg on septembris;
- Õppetöö aeg on 1.septembrist kuni 31.augustini;
- Kokkuvõtete tegemine on 15.maist - 31.maini;
- 15.maist - 31.augustini töötavad rühmad suvise päeva planeeringu alusel, kus põhirõhk on mängudel ja viibimisel värskes õhus;
- Jõuluaeg on tasandatud õppetöö aeg ja kordamine.

3.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lasteasutuses on vanuseliselte segarühmad, kus töö toimub alarühmadena, grupiviisiliselt ja individuaalselt. Igas rühmas töötab ka tugispetsialist. Lasteasutuse õppekavas esitatakse õppe- ja kasvatustegevuse sisu järgmistes valdkondades ja tegevuskordade arv nädalas.

	3 – 5 aastased	6 – 7 aastased
Mina ja keskkond	Iga päev	Iga päev
Keel ja kõne	2 - 3	3 - 4
Matemaatika	1 – 2	2 – 3
Kunst	2 – 3	3 – 4
Muusika	2 – 3	2 – 3
Liikumine	2 – 3	2 – 3
Korreksioon	2	2

Õpetajaga samaaegselt töötab tasandusrühmas logopeed. Rühmatöö toimub alagruppidega.

Õppetegevuste kestus on 3 - 5-aastastel kuni 25 minutit ja 6 - 7-aastastel kuni 35 minutit. Õpetajad planeerivad mängulises vormis ja lõimuvaid tegevusi.

Kõik õppetegevused on omavahel seotud teemade kaudu. Õppetegevusi läbivad teemad puudutavad lapse isiksuse ja sotsiaalse arengu seisukohalt olulisi eluvaldkondi: kodu, pere, kodukoht, lasteaed, loodus, rahvatraditsioonid jne.

Kõnepuudega lastel on oluline igakülgne arendamine, häälikuseade, üldteadmiste -oskuste ning toimetuleku arendamine, sest lastel on häiritud psüühilised protsessid ja häälikanalüüsi võime, nad väsivad kiiresti, teadmisi omandavad aeglasemalt, ülesannet on vaja lihtsustada, õpitut mitmekordselt korrata ja kinnistada. Laste füüsiline nõrgestatus toob kaasa eelsoodumuse haiguste tekkeks.

Õpetajal on õigus vastavalt vajadusele teha muudatusi oma rühma kavandatud õppetegevuste plaanis.

Õppe- ja kasvatustegevuste algusaeg on 9.10, kuid õppetegevused ei pea toimuma kindlatel aegadel (va muusika ja liikumine). Õpetajal on õigus otsustada, millal on kõige sobivam hetk plaanitud õppetegevuse läbiviimiseks, lähtudes laste huvist ja valmisolekust ning lõimides erinevaid tegevusi ja valdkondi omavahel. Lapsed viibivad õues iga päev 1-2 korda päevas (vastavalt ilmastikule).

3.4. Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides

Õppekavas eristatakse järgmisi üldoskuste osa:

- mänguoskused
- tunnetus- ja õpioskused
- sotsiaalsed- ja enesekohased oskused

6-7 aastase lapse eeldatavad Üldoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.

Mänguoskused

- Tunneb mängust rõõmu ja on võimeline mängule keskendumisele;

- Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- Täidab mängudes erinevaid rolle;
- Järgib mängureegleid ning oskab vajadusel reegleid teistele selgitada;
- Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsioone.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste alusel.

- Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- Mõtleb nii kaemus-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- Tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- Suhtub õppimisse positiivselt - tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused st oskus teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

- Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- Kontrollib oma emotsioone;
- Tajub ja mõistab teiste arvamusi;
- Osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- Oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- Säilitab positiivsed suhted eakaaslastega;
- Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- Oskab kasutada telefoni: kõnele vastata, vajadusel kuuldud teavet edastada, mõnel numbril ise helistada;
- Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- Kasutab ostmisel ja ostu eest maksmisel (nii mängus kui ka kaupluses) enamkasutatavaid kaalu- ja rahaühikuid;
- Küsib vajadusel abi täiskasvanult või kaaslaselt;
- On eakohastes tegevustes algatusvõimeline ja iseseisev;
- Arvestab täiskasvanute ja eakaaslaste tunnetega.

Enesekohased oskused st lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist;

- Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- Oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;

- Algatab mängu ja tegevusi;
- Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

3.5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu

Õppekavas on esitatud õppe- ja kasvatustegevuse sisu järgmistes valdkondades:

1. Mina ja keskkond;
2. Keel ja kõne;
3. Matemaatika;
4. Kunst;
5. Liikumine;
6. Muusika;
7. Korrektsioon;
8. Keskkonnakasvatus;
9. Liikluskasvatus;
10. Tervisekasvatus.

3.5.1. Valdkond *Mina ja keskkond*

Üldeesmärgid

- Laps tuleb toime igapäevasuhtluses kaasvestlejana, kuulajana, algatajana
- Lapse sõnavara ja tundemaailm rikastub
- Laps julgeb ennast väljendada ja esineda
- Laps saab aru täiskasvanu kõnест.
- Lapsed hoiavad loodust, loomi ja meid ümbritsevat keskkonda.

Kõnearenduslikud eesmärgid

- Laste kõne areneb kõikides tegevustes: vestlusel, jutustamisel, lavastamisel, esinemisel
- Lastel areneb selge diktsioon ja kõne mõistmine
- Lapsed kasutavad õigeid grammatilisi vorme, mõistavad sõnade tähendust ja kasutavad õiget kõnet.

Toimimine

Teema valitakse ühiselt õpetajate ja logopeedi poolt terveks nädalaks, vajadusel pikemaks ajaks. Teemade jaotus tuleneb aastaegades, rahvakalendri ja riiklikest tähtpäevadest, võttes aluseks riikliku raamõppekava, lasteaia õppekava ja tegevuskava

Lapse elu ümbritsevat keskkonda käsitlevad:

1. Kodu ja perekond
2. Lasteaed
3. Sügis
4. Liiklus ja transport
5. Puud ja nende viljad
6. Puu- ja köögiviljad
7. Seened ja metsamarjad
8. Rändlinnud

9. Ametid, elukutsed, tööd
10. Koduloomad
11. Mänguasjad
12. Riietus, jalanõud
13. Talv
14. Jõulud
15. Paigalinnud
16. Metsloomad
17. Meie päev (ööpäev)
18. Tallinn - pealinn
19. Rahvakunst
20. Eesti Vabariik
21. Mööbel
22. Terve inimene
23. Lõunamaade loomad
24. Mängud ja sport
25. Kevad
26. Kevadised aiatööd
27. Kevadpühad
28. Putukad
29. Kevadlilled
30. Põhjamaade loomad
31. Kalad
32. Lilled
33. Veekogud
34. Emadepäev
35. Sõbranädal
36. Talvelõbud
37. Teater ja kino
38. Raamatud
39. Looduse hoidmine ja taaskasutus
40. Suvi ja suverõõmud

3.4.2. Valdkond *Keel ja kõne* (logopeediline osa)

Üldeesmärgid:

- Õige häälduse täpsustamine igas suulise kõne vormis: sõnas, lauses, tekstis
- Eakohase sõnavara arendamine.
- Grammatiliselt õige kõne kujundamine.
- Eakohase eneseväljendusoskuse arendamine.
- Häälikanalüüsi, esmase lugemis- ja kirjutamisoskuse õpetamine.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> • Passiivse ja aktiivse sõnavara kujundamine vastavalt koduloo teemadele (lihtsamad nimi-, 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnavara edasine tutvustamine, aktiveerimine ja laiendamine. • Sõnaühendite moodustamise 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnavara edasine laiendamine. • Sõnade moodustamine analoogia alusel (liitmine, tuletamine)

	tegu-, omadus- ja määrsõnad)	harjutamine, pöörates põhitähelepanu tegusõnale ja selle laiendamisele. <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsamate sünonüümide ja antonüümide tutvustamine ja kasutamine. • Isikuliste asesõnade, kaassõnade ja arvsõnade kasutamise täpsustamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Sidesõnade kasutamise harjutamine
Sidus kõne	<ul style="list-style-type: none"> • Praktilise tegevuse kommenteerimine ning esemete ja olendite kirjeldamine. • Esemepildi ja süžeebildi (olupildi) järgi lausete moodustamine õpitud lausemalle kasutades. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsama teksti mõistmise oskuse kujundamine • Esemepildi kirjeldamise ja süžeebildi järgi jutustamise harjutamine • Seeriapildi järjestamise ja selle järgi jutustamise harjutamine. <ul style="list-style-type: none"> • Isiklike kogemuste põhjal jutustamise harjutamine. • Õpitud lausemallide kasutamine dialoogis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eelnevalt õpitud jutustamise alaliikide edasine kinnistamine. • Lihtsama teksti ümberjutustamise alaliikide edasine kinnistamine. • Lihtsama teksti ümberjutustamise harjutamine • Jutule puuduva lõpu, alguse ja pealkirja mõtlemine.
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> • Grammatiliste vormide passiivne omandamine. • Lihtsamate grammatiliste vormide moodustamise harjutamine praktilises tegevuses ja mängu kaudu. • Elementaarse lihtlause moodustamine, ühildumise harjutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grammatiliste vormide mõistmise ja nende kasutamise edasine täpsustamine. • 2-3 sõnalise lause moodustamise omandamine. • Baaslausete laiendamise harjutamine küsimuste abil. • Käänd- ja pöördõnade põhivormistiku omandamine (ainsuse ja mitmuse, nimetav, omastav ja osastav; oleviku ja mineviku 1. ja 3. pööre) 	<ul style="list-style-type: none"> • Varemõpitud käände- ja pöördvormide kinnistamine. • Raskemate käände- ja pöördvormide omandamine (saav, rajav, olev, ilmaütlev kääne ning ainsuse ja mitmuse pööre). • Raskemate grammatiliste vormide omandamine (umbisikuline tegumood; -nud, -tud kesksõnad) • Kõneviiside omandamine (tingiv kõneviis, umbisikuline kõneviis)

		<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsamate omadussõnade alg- ja keskvõrde moodustamine. • Infinitiivvormide mõistmine ja kasutamine • Sise- ja väliskoha käänete ning kaasaütleva käände moodustamise harjutamine ja kasutamine iseseisvas kõnes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omadus - ja määrsõna kolme võrdlusastme moodustamine • Liitlausete moodustamine.
Hääliku-õpetus; lugema ja kirjutama õpetamine	<ul style="list-style-type: none"> • Foneemikuulmise arendamine (häälitud sõna süntees, häälikuliselt sarnase sõnapaari eristamine, hääliku eristamine häälikureas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Häälikuanalüüsi oskuste kujundamine: häälikupikkuse järelkordamine; hääliku eristamine sõnas; hääliku asukoha määramine sõnas; häälimine materialiseeritult; • Lause sõnalise koostise analüüsi harjutamine. • Häälikule vastava tähe kirjutamine. • Kirjaelharjutuste ja tähtede kirjutamine. • Esmase lugemisoskuse kujundamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Häälikanalüüsi oskuste kinnistamine. • Häälikupikkuse muutmise ja määramise oskuse harjutamine. • Lause sõnalise koostise analüüsi omandamine. • Tähtede tundmise kinnistamine. • Kirjaharjutuste ja tähtede kirjutamise harjutamine. • Lihtsamate sõnade ja lausete kokku lugemine. • Loetud sõnade ja lausete tähenduse mõistmine. • Häälikurühmade tutvustamine.
Häälamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulmistaju ja tähelepanu arendamine. • Foneemikuulmise arendamine. • Häälamislihaste arendamine. • Hääle arendamine ja kõnehingamise kujundamine. • Sõnade rõhulis-rütmiliste struktuuride kujundamine. • Ühe- ja kahesilbiliste sõnade häälamise kujundamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kahe- ja kolmesilbiliste ning pikemate sõnade silbi- ja häälikstruktuuri kujundamine • Häälamislihaste, hääle, kõnehingamise ja foneemikuulmise arendamise jätkamine. • Häälikute häälamise täpsustamine ja hääluspüüete kõrvaldamine. • Erineva intonatsiooni kasutamise harjutamine, ilmekuse arendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Säilinud hääluspüüete kõrvaldamine. • Keerulisema häälik- ja silbistruktuuriga sõnade häälamise kinnistamine.

		• Selge diktsiooni kujundamine.	
--	--	---------------------------------	--

3.4.3. Valdkond *Keel ja kõne* (emakeele osa)

Üldeesmärgid:

- Areneb laste kõne ja väljendusoskus.
- Areneb kõnest õige arusaamine.
- Kujuneb oskus tulla toime igapäevasuhtluses kaasvestlejana, kuulajana.
- Rikastub laste tundemaailm, mis pakub positiivseid elamusi.
- Areneb lapse julgus ennast väljendada ja esineda.
- Areneb laste teadvus ümbritseva maailma tunnetamisel, lapse isiksuse kõikide külgede arendamisel.

Kõnearenduslikud eesmärgid:

Keele ja kõne emakeele osas kannavad kõik väljatoodud eesmärgid ühtlasi ka logopeedilist tähendust grammatiliselt õige kõne aktiveerimiseks, sõnavara rikastamiseks ja suhtlemisoskuse kujundamiseks.

Vaatlused, vestlused

Eesmärgid:

- Laste silmaring avardub, rikastub sõnavara.
- Areneb vaatlusoskus, tajus, tähelepanu, mõtlemine.
- Aktiveerub laste kõne, areneb suuline väljendusoskus.
- Areneb laste võrdlemisoskus.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Elusolendi vaatlus	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvub loomade välimuse, suuruse, värvuse, kehakattega; kehaosad. • Loomade hääletsused, liikumine, mida sööb-joob. • Loomade eest hoolitsemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb varem nähtud loomi omavahel. • Oskab arutleda, matkida looma liigutusi. • Võrdleb kodu -ja metsloomi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rikastub laste sõnavara ja teadmised uute mõistetega (linnul on nokk, loomal -koon, teeb vahet jala ja käpa vahel, teab, et kassil on küünised jne).
Eseme, mänguasja vaatlus (tarbeesemed, mullažid, topised jne)	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvub esemete õigete nimetustega (millest on tehtud, kuidas neid tarvitatakse). • Teab mööblieseimeid, toidu- ja kööginõusid ning oskab välja tuua erinevused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid omavahel, toob välja erinevused, sarnasused (võrreldavad esemed peavad olema silmatorkavate erinevustega). • Pöörab tähelepanu üksikutele osadele ja detailidele. • Areneb võrdlemisoskus. • Õpib klassifitseerima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Areneb mõtlemine, vaatlemisoskus ja teadmishimu. • Suudab võrrelda esemeid, mis olid vanasti ja tänapäeval. • Oskab esemeid täpsemalt kirjeldada, võrrelda.

Pildi vaatlus	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab lihtsamaid pilte (ese või esemete grupp, lihtne süžee, muinasjututeemalised pildid), mis on sisult ja vormilt jõukohased. • Oskab esitada lihtsamaid küsimusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvub keerukama süžeelise sisuga piltidega tuntud inimestest ja loomadest. • Oskab esitada küsimusi, mis arendavad mõtlemist ja fantaasiat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab vaadelda raamatute illustratsioone, vaadelda postkaarte ühel kindlal teemal. • Areneb mõtlemine põhjustest-tagajärgedest, võrdlemisoskus. • Areneb suuline kõnekeel.
Vestlused	<ul style="list-style-type: none"> • Areneb oskus vaadelda, vestelda, ennast väljendada, oskus kuulata küsimusi, näha ja tegutseda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsed oskavad saadud teadmisi süstematiseerida ja üldistada. • Lastes kujunevad positiivseid tundmused ja iseloomuomadused (loodusearmastus, armastust oma vanemate, kodu ka kodukoha vastu, austus töötava inimese vastu, oma kaaslaste suhtes). 	<ul style="list-style-type: none"> • Areneb suuline väljendusoskus, mälu, tähelepanu, mõtlemine ja vaimseid võimeid. • Lapsed oskavad arutada, võrrelda, ära arvata, põhjendada, üldistada ja teha järeldusi. • Laps õpib oma isiklike kogemusi teistega jagama.

Jutustamine

Eesmärgid:

- Areneb oskus seotult ja loogiliselt kirjeldada vahetult tajutavaid esemeid, pilte ja nähtusi; kirjeldada mälu järgi sündmusi isiklikust elust; jutustada ümber kirjanduspala.
- Areneb sõnavara kasutamise oskus, grammatiliselt õigesti lausete moodustamise oskus.
- Areneb õige hääldus, selge diktsioon, paras hääletugevus ja kiirus.
- Areneb kõne ilmekus, esinemisjulgus, loogiline mõtlemine, loovus, fantaasia.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Jutustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Laps väljendab oma soove lühikeste lausetega. • Laps oskab jutustada oma elamustest, vaadeldavatest piltidest, kuulnud jutust. • Areneb lapse kõne ja esinemisjulgus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kõnelda arusaadavalt huvitavatest sündmustest. • Laps õpib väljendama oma mõtteid terviklike lõpetatud lausetega, loogilises järjekorras, kaldumata teemast kõrvale. • Laps väljendab ennast arusaadavalt ja selgelt, arvestades kuulajatega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab iseseisvalt jutustada loovalt ja ilmekalt. • Laps mõtleb ise jutukesi välja. • Laps oskab kasutada näitlikke vahendeid (lauateater, käpiknukud jne.). • Laps suudab lõpetada õpetaja alustatud jutte.

		<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab jutustada õpetaja antud küsimuste abil. 	
Jutustamine pildi järgi	<ul style="list-style-type: none"> Areneb lapse kõne, esinemisjulgus. Laps oskab jutustada oma igapäevaelust (kuidas sõitis suvilasse, mida tegi puhkepäevadel jne). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps arvestab kuulajatega, jutustab arusaadavalt, julgelt, selgesti, piisavalt valjusti. Laps jutustab sellest, mida on näinud või varem üle elanud (jalutuskäigul, peol, sõidul jne). 	<ul style="list-style-type: none"> Laps mõtleb iseseisvalt alguse ja lõpu pildil kujutatud sündmusele. Laps oskab panna ennast kuulama. Laps oskab jutustada nii mälu kui varem kuuldu põhjal.
Kirjanduspala ümberjutustamine	<ul style="list-style-type: none"> Laps jutustab õpetaja kaasabil lihtsaid ja hästi-tuntud muinasjutte. Laps oskab vastata jutustamise käigus õpetaja küsimustele. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps suudab jutustada kollektiivselt: üks alustab, teised jätkavad, viimasena jutustab keegi algusest lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps suudab teadlikult ümber jutustada täiesti uut teksti rühma ees.

Luuletuse õpetamine

Eesmärgid:

- Laps oskab öelda peast õigesti ja selgelt hääldades lühikest luuletust.
- Laps esitab luuletust ilmekalt.
- Laps tunnetab luuletuse rütmi, riimi ja sisu.
- Laps suudab esitada õppeaasta jooksul õpitud kahte luuletust.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Luuletuse õpetamine	<ul style="list-style-type: none"> Laps jätab meelde 4-8 realise luuletuse. Laps esitab luuletust selgelt ja valju häälega. 	<ul style="list-style-type: none"> Areneb lapse tähelepanu ja mälu. Laps oskab selge diktsiooniga ja võimalikult julgelt esineda. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps õpib luuletuse tervikuna selgeks (mitte osade kaupa). Areneb lapse esinemisjulgus nii rühmas kui ka pidudel.

Kirjanduspala tutvustamine

Eesmärgid:

- Areneb lapse mõtlemine, taju, tähelepanu, fantaasia, mälu ja kõik teised vaimsed võimeid.
- Süvenevad ja kinnistuvad ümbritseva eluga tutvumisel omandatud muljed.
- Areneb positiivne suhtumine kõigesse heasse.
- Rikastub ja täpsustub lapse sõnavara õige kõne kujundamisel.
- Lapse kõne ilmestub rahvalaulu, luule, mõistatuste, vanasõnade ja kõnekäändudega.
- Laps oskab hinnata oma emakeele ilu.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Lastekirjandus	<ul style="list-style-type: none"> Laps huvitub raamatutest. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps oskab jutte ja luuletusi lahti mõtestada. 	<ul style="list-style-type: none"> Laps õpib avaldama oma suhtumist jutu kangelasesse.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsed oskavad ühiselt kuulata raamatu ette lugemist. • Laps tunneb huvi huviraamatu illustratsioonide vastu. • Laps oskab panna raamatu alati oma õigele kohale tagasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps kujundab oma suhtumise jutu tegelastesse. • Laps mõistab jutu ja luuletuse erinevusi. • Laps õpib märkama illustratsioonil sarnasust tuttava esemega; tegelaste iseloomulikke detaile: poos, näoilme, välimus jne 	<ul style="list-style-type: none"> • Ergutada laste initsiatiivi ja loomingulisi võimeid muinasjuttude ja jutustuste lavastamisel. • Kasvatada harjumust raamatut vaadata ainult laua juures ning alati riiulile õigetpidi tagasi panema.
--	--	--	---

Õppekäigud

Eesmärgid:

- Tutvustada lapsi ümbritseva looduse ja ühiskondliku elu nähtustega.
- Rikastada ja laiendada lapse sõnavara.
- Aktiviseerida lapse kõnet ja väljendusoskust.
- Arendada lapse vaatlemisoskust ja teadmishimu
- Õpetada last eraldama olulist vähemtähtsast, tegema järeldusi ja üldistusi.
- Õpetada last nägema ilu meid ümbritsevas elus, looduses, kunstis, inimestevahelistes suhtes.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Õppekäigud	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvustada aastaegadele iseloomulikke tunnuseid • Vihmane ilm, lehed muudavad värvi - SÜGIS; • Lumesadu, ilm on külm, puud on raagus – TALV; • Rohi tärkab, puudel ilmuvad lehed, päike soojendab - KEVAD; • Soe, palju lilli, rohelist, linde, liblikaid - SUVI • Õppekäigud kööki, arstituppa jne ning lasteaia lähimasse ümbrusse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Äratada huvi eelseisva õppekäigu vastu. • Kindlustada laste maksimaalne huvitatus, äratada mõtteid, positiivseid tundmusi. • Õpetada loogiliselt mõtlema, tähele panema olulisemat, võrdlema. • Kindlustada kõigile lastele hea nähtavus ja kuuldavus. • Käia tänaval, kaupluses, ajalehekioskis, pargis, veekogu ääres jm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada lapsi üldistama ja järeldusi tegema. • Anda võimalus aktiivseks tegutsemiseks (ostmine, kirja saatmine, raamatu laenutamine) • Tutvustada mingi tööprotsessiga (juuksuri juures, sõrme sidumine). • Kasvatada oskust viisakalt ja korralikult käituda.

Õppemängud

Eesmärgid:

- Anda lastele teatud kindlaid teadmisi ja oskusi.

- Treenida ja arendada lapse vaimseid võimeid.
- Kasvatada lapses arusaamist, et õppemängul on kindlad reeglid ja tulemus.
- Äratada huvi, aktiveerida tähelepanu ja rikastada lapsi uute teadmistega.
- Õpetada last klassifitseerima, jaotama, üldistama tarbeesemeid või pilte.
- Arendada lapse tähelepanu, mälu, mõtlemist.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Õppemängud	<ul style="list-style-type: none"> • Äratada huvi õppemängude vastu. • Tutvustada esemete omadusi ja tunnuseid (värvus, materjal, omapära, suurus) • Aktiveerida osalemist kahekõnes. • Kasutada kõneharjutusteks kasulikke rütmilisi salme. • Innustada lapsi iseseisvalt mängima lauamänge (lotod, paarispidid jne). 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada eristama esemeid ja nende omadusi nägemise, kuulmise, haistmise ja kompimise põhjal. • Õpetada võrdlema esemeid ja järjestama neid suurenevas või kahanevas järjestuses, valima välja samased esemed. • Kujundada lastes püsivust, tähelepanu, keskendumisoskust. • Arendada reageerimiskiirust ja otsustusvõimet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada laste sensoorseid ja vaimseid võimeid: vaatlusoskust, esemete võrdlemisoskust, oskust märgata väikesi erinevusi esemete tunnustes (värvus, suurus, vorm, materjal). • Kinnistada oskust määrata eseme asukohta (ees-tagal; vasakul - paremal; all - peal; keskel – ääres). • Arendada oskust kirjelduse põhjal ära tunda tuttavaid esemeid. • Arendada esemete rühmitamise oskust. • Aktiveerida sõnavara. • Arendada oskust moodustada osadest tervikut.

Lavastusmängud ja sõnalavastused

Eesmärgid:

- Toetada lapse toimetulekut läbi eduelamuse.
- Kinnistada grammatiliselt õige kõne kasutamist.
- Aktiveerida sõnavara ja suhtlemisoskust.
- Arendada loovust, täpsete ja tabavate väljendite kasutamist.
- Arendada oskust kasutada kõne ilmestamiseks miimikat, žeste, intonatsioone, pause, ilmekust ja selget diktsiooni.
- Arendada psüühilisi protsesse (mälu, mõtlemine, tähelepanu, taju, emotsioonid).
- Õpetada tunda lastekirjanduse kullavara.
- Süvendada esinemisjulgust, iseseisvust, vastutustunnet

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Lavastus-	• Valida sobiv muinasjutt või jutuke.	• Arendada laste ilmekust tegelaste	• Arutada koos lastega, millist jutukest või

<p>mängud ja sõnalavastused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Süvendada oskust olla kaaslasega dialoogis. • Leida muinasjutte, milles on tähelepanukas tekstil või liigutustel (Naeris), koos tekst ja liigutused on selles vanuses raske. • Suunata lavastusmängust osa võtma väikestes osades, kus on esitada üksikud fraasid, repliigid; rohkem grupiga - tähtis on osalemine. • Teha kaasa liigutusi, liikumist, häälitusi. • Süvendada esinemisjulgust ja koosinemise oskust. 	<p>kõne ja liikumise edasiandmisel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valida lihtsaid rahvamuinasjutte, milles on ohtralt kordusi (Kakuke). • Valmistada koos lavastuseks vajalikud peakatted, kostüümi elemendid. • Aktiviseerida võimalikult palju lapsi osalema. • Tõmmata kaasa ka tagasihoidlikud lapsed, leides neile sobivad osad (passiivsed osad – puud, lilled, päike, liblikad jne). • Arvestada mõnikord osade jaotamisel laste temperamenti ja iseloomu. • Suhtuda suure ettevaatlikkuse ja taktitundega argade, häbelike laste hindamisse. • Suurendada teksti iseseisva esitamise osatähtsust. 	<p>muinasjuttu hakata ette valmistama.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Äratada huvi mängu vastu, arendada fantaasiat. • Pöörata tähelepanu tegelaskujude välimusele, iseloomulikele tunnustele, käitumisviisidele, liikumisele. • Analüüsida, kuidas võiks edasi anda tegelast mängus: kuidas hoida käsi, pead; kuidas astuda, häälitada; missugune peab olema liikumise tempo, hääle tugevus, näoilme jms. • Võrrelda sarnaseid tundmusi ja omadusi (kurbus-pahameel; jänese ja konna hüppamist). • Anda hinnang igale tegelasele sisu tundmise, õigel ajal mängu lülitumise, ilmekuse, ruumi kasutamise jm seisukohalt. • Osata esitada ühele tegelasele ettenähtud teksti peast, ilmekalt koos vastavate liigutustega.
--	--	---	--

3.4.4. Valdkond *Matemaatika*

Üldeesmärgid:

- Kujundada **esemete maailma**, s.o. luua selline tegevuslik ja mõisteline baas, mille toel laps suudaks
  - ✓ orienteeruda ümbritsevate esemete ja nähtuste maailmas (kirjeldada, järjestada, rühmitada erinevaid objekte ja nähtusi);
  - ✓ määrata oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes;
  - ✓ võrrelda esemete hulka;
  - ✓ määrata aega lihtsamate ajamõistete abil, koostada ja jälgida päevakava;
  - ✓ sooritada igapäevatoiminguid (mõtestada olulisemaid liikluseeskirju, suhelda mängus ja kaupluses ostude tegemisel jne)
- Alustada **arvude maailma** mõtestamist ja arvutamisoskuste kujundamist, s.o. luua selline tegevuslik ja mõisteline baas, mille toel laps suudaks

- ✓ mõtestada loendamistegevuse;
- ✓ luua kujutluse põhiarvudest 1 kuni 10 (arvude saamine loendamise teel, seosed arvude reas, numbrite kirjutamine)
- ✓ omandada esmane liitmis- ja lahutamisoskus 5 piires;
- Alustada **suuruste maailma** loomist, s. o. luua selline tegevuslik ja mõisteline baas, millele toel laps suudaks:
  - ✓ mõtestada mõõtmistegevust;
  - ✓ toime tulla pikkuse, massi, aja ja väärtuse mõõtmisega enamkasutatavate mõõtühikute abil
  - ✓ selgitada kasutatavate mõõtühikutevahelisi seoseid
  - ✓ koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukehi
  - ✓ koostada ja lahendada lihtsamaid ühetehtelisi tekstülesandeid
- Alustada **kujundite maailma** loomist, s.t.
  - ✓ kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
  - ✓ joonestada tasapinnalisi kujundeid ja valmistada kehade mudeleid (vormimise või pinnalaotuste kokkukleepimise teel)
- Arendada matemaatilist kõnekeelt ja väljendusoskust.
- Kujundada väärtushinnanguid (püsivust, järjekindlust, abivalmidust, ilumeelt)

Kõnearenduslikud eesmärgid:

- Harjutada diktsiooni, sõnade selget hääldust.
- Harjutada erinevate grammatiliste kategooriate kasutamist (ainsus - mitmus; käänded - pöörded; erinevad muutevormid; kaassõnad, mäarsõnad; omadussõnad ja nende võrdlusastmed.
- Harjutada lausete moodustamist, õiget keelekasutust ning korrektset väljendusoskust.
- Arendada kõne saatvat ja koordineerivat funktsiooni erinevates mängusituatsioonides (korralduste täitmine, oma tegevuse kommenteerimine, kaaslaste tegevuse kontrollimine, vea leidmine); aktiivse kõne kasutamisoskuse arendamine ja sõnavara laiendamine.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Värvid	<ul style="list-style-type: none"> • Kuue põhivärvi (punane, kollane, roheline, sinine, must, valge) eristamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvide nimetamine sõnadega. oranž, lilla, roosa, pruuni värvi tutvustamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Oranži, lilla, roosa, pruuni värvi nimetamine sõnadega ja värvitoonide eristamine (heledad ja tumedad värvitoonid)
Ruumilised ja tasapinnalised kujundid	<p>Kasutatavad mõisted (<i>kandiline, ümmargune, ring</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kujundite leidmine nime järgi 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>ring, kolmnurk, nelinurk, külg, tipp.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kujundi nimetamine tunnuse järgi. • Ümbritseva kirjeldamine kujundimõistete abil 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>ring, kolmnurk, nelinurk, ristkülik, tipp, külg, nurk, suur, väike.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehade ja kujundite kirjeldamine nende iseloomulike tunnuste kaudu. • Kujundi leidmine nime järgi.

			<ul style="list-style-type: none"> • Kujundite rühmitamine ja klassifitseerimine ühiste tunnuste järgi • Ruumi kirjeldamine kujundimõistete abil.
Rühmitamine	<p>Kasutatavad mõisted: <i>suur - väike</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rühmitada esemeid värvitooni alusel. • Rühmitada sarnaseid esemeid, mis erinevad suuruselt. 	<p>Kasutatavad mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samavärvi kujundite rühmitamine ühise tunnuse esiletoomise kaudu. • Esemete rühmitamine ühe tunnuse järgi. 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>vasakul, paremal, ühe-pikkune, ühesuurune, ühe-laiune, ühekõrgune</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Esemete ühiste tunnuste sõnastamine. • Esemete võrdlemine ühiste tunnuste alusel. • Ühiste tunnustega eseme hulga moodustamine. • Esemete rühmitamine kahe-kolme tunnuse järgi.
Järjestamine	<p>Kasutatavad mõisted: <i>suur-väike.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kahe kõrvuti asetatud eseme järjestamine, võrdlemine. 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>suu-, väike, pikk-lühike, kitsas-lai, kõrge-madal</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kahe eseme järjestamine (võrdlemine) järjestuse sõnastuse kaudu. • Esemete võrdlemine neid kõrvuti, üksteise peale või sisse paigutades 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>suur-väike, kõige suurem, kõige väiksem, kõrge-madal, kõige kõrgem, kõige madalam, pikk - lühike, kõige pikem, kõige lühem, lai-kitsas, kõige laiem, kõige kitsam, paks-õhuke, kõige paksem, kõige õhem, vasakul, paremal;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Järgarvud, küsimusele mitmes? vastamine • Kahe eseme võrdlemine esemeid eristava tunnuse kaudu. • Mitme eseme järjestamine • Esemete asukoha määramine järjestatud reas järgarvude abil
Orienteerumine ajas ja ruumis	<p>Kasutatavad mõisted: <i>ees-taga, ülal-all; hommik, õhtu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Enda asukoha määramine ruumis. 	<p>Kasutatavad mõisted: <i>ees-taga, ülal-all; kõrval, vasakul, paremal; eile, täna,</i></p>	<p>Kasutatavad mõisted: <i>ees-taga, äärel, keskel, enne-pärast, varem-hiljem; eile, täna,</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> Ajamõistete selgitamine. 	<i>homme; hommik, päev, õhtu, öö</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete asukoha määramine ruumis. Kasutada õigesti ajamõisteid, seostades lause tegevusega. 	<i>homme; päev, öö, õhtu; kiiresti-aeglaselt.</i> <ul style="list-style-type: none"> Nädalapäevade nimetused. Orienteerumine ruumis ja ajas järjestusseoste abil. Orienteerumine tasapinnal. Aastaajad, nende järjestamine.
Loendamine	Kasutatavad mõisted: <i>üks, kaks (arvsõnad)</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete arvu kindlaks tegemine loendamise abil 	Kasutatavad mõisted: <i>Arvsõnad üks kuni viis; suurem - väiksem</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete arvu kindlakstegemine loendamise abil (vastata küsimusele Mitu on ?) 	Kasutatavad mõisted: <i>arvsõnad üks kuni kümme; eelneb, järgneb, vahetult eelneb, vahetult järgneb, vahel</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete hulkade võrdlemine loendamise abil. Loendamine kuulmise ja kompimise järgi
Hulkade võrdlemine	Kasutatavad mõisted: <i>üks ja palju.</i> <ul style="list-style-type: none"> Sõnade üks ja palju kasutamine ümbruse kirjeldamisel. 	Kasutatavad mõisted: <i>esemete paar, hulk, rohkem, vähem, võrdselt.</i> <ul style="list-style-type: none"> Hulkade moodustamine üks-ühese vastavuse alusel. Hulkade võrdlemine esemetest paaride moodustamise teel. 	Kasutatavad mõisted: <i>ühe võrra rohkem (üks rohkem); ühe võrra vähem (üks vähem); kahe võrra rohkem, kahe võrra vähem</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete hulkade võrdlemine loendamise abil.
Arv		Kasutatavad mõisted: <i>hulk, arv</i> <ul style="list-style-type: none"> Esemete loendamine Küsimusele Mitu on? vastamine 	Kasutatavad mõisted: <i>1 - 10 ; võrratus, võrratusmärk > ja < võrdus; võrdusmärk =</i> <ul style="list-style-type: none"> Antud arvu järgi esemete hulga moodustamine. Hulga täiendamine antud arvuni. Arvude suuline ja kirjalik võrdlemine. Arvude võrdlemine: võrratud ja võrdused
Number			<ul style="list-style-type: none"> Numbrid 1 - 5

			<ul style="list-style-type: none"> • Luua seos arvu ja numbri vahel. • Matemaatilise jutukese koostamine etteantud arvu järgi
Mõõtmine			<ul style="list-style-type: none"> • Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõduga. • Mõõtmistulemuste väljendamine arvude abil. • Kujutluse loomine kilogrammist ja liitrist. • Kella tundmine pool ja täistundides.
Liitmine ja lahutamine			<p>Kasutatavad mõisted: <i>liitmine, liitmismärk + (pluss); võrdusmärk = ; lahutamine, lahutamismärk - (miinus)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Liitmine ja lahutamine abivahenditega 5 piires

3.4.5. Valdkond *Kunst*

Üldeesmärgid:

Arendab:

- tähelepanelikkust, püsivust;
- vaatlusoskust, võrdlusoskust, analüüsivõimet;
- peenmootorikat, mis mõjub soodsalt ka kõneaparaadi arengule;
- käe- ja randmelihaste liikuvust;
- koordineerimisvõimet, silma ja käe koostööd;
- suulihaseid (puhumistehnika);
- loendamisoskust;
- fantaasiat ja ilumeelt.

Õpetab:

- lapsi sihipäraselt tegutsema;
- sõnalist selgitust kuulama ja mõistma;
- erinevaid eneseväljendusviise kasutama;
- erinevaid vahendeid kasutama (pintslid, templid, käärid, naasklid, voolimispiilgad, kuulid, rull jm);
- kompositsioonitunnet;

- geomeetrilisi kujundeid tundma;
- värve tundma, segama, omavahel sobitama;

Tutvustab:

- erinevaid materjale, nende omadusi;
- eesti rahvakunsti.

Toetab isikupära ja algatusvõimet.

Ergutab loovat mõtlemist, iseseisvust.

Rikastab tundeelu.

Tõstab enesehinnangut.

Kõnearenduslikud eesmärgid:

- Rikastada sõnavara.
- Arendada kõnet ja selle mõistmist.
- Harjutada õigete käände- ja pöördelõppude kasutamist töö käigus.
- Süvendada mäarsõnade õiget kasutamist kõnes.
- Harjutada tervikliku jutu koostamise oskust.

TEMAATIKA VALIMISEL LÄHTUTAKSE NÄDALA TEEMAST

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Voolimismaterjaliga tutvumine (savi, plastiliin), nende omaduste arvestamine voolimisel. • Mängides muuta savi/plastiliini kuju. • Materjali tükeldamine, rullimine, veeretamine, lamedaks vajutamine, rõnga moodustamine. • Erineva vormiga plastiliini või savi tükide liitmine äratuntavaks kujuks kokku vajutamise teel. • Täppide, triipude vajutamine voolimispilgaga. • Suvel vormida märjast liivast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kera, silindri voolimine, nendest õõnesvormi vajutamine. • Voolingute silumine, tasandamine. • Erineva suuruse ja kujuga üksikosade ühendamine kokku vajutamise ja kokku voolimise teel. • Omandatud oskuste iseseisev kasutamine. • Ühest tükist voolimine osade väljavenitamise abil. • Tööde viimistlemine, kaunistamine, värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolimine naturist. • Tasapinnaline reljeefne voolimine. • Inimese ja loomade kujutamine tegevuses, detailide ühtevoolimine või väljavenitamine. • Erinevate viimistlusvõimaluste õpetamine: dekoratiivne kaunistamine; mustri vajutamise, kujundite lisamine või värvimise teel; karvase/okkalse pinna viimistlemine sõrmede, voolimispulga või muude vahendite abil • Voolimismaterjali ja loodusliku materjali (käbid, tammetõrud, kastanimunad, suled jm) koos kasutamine. • Erinevad voolimismaterjalid savi, taigen, plastiliin • Omandatud oskuste iseseisev loov kasutamine.

<p>Joonistamine maalimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lasteraamatute illustratsioonide vaatlemine, emotsionaalse vastuvõtlikkuse arendamine. • Elementaarsete tehniliste oskuste omandamine: <ul style="list-style-type: none"> ○ näpuvärvide ja lapi kasutamine; ○ õige pliiatsi, kriidi, pintslite hoidmine käes, nende kasutamine ja hooldamine ○ guašvärvide kasutamine; ○ joonte tõmbamine erinevates suundades; ○ värvide tundmine põhivärvide; ○ ümmarguse, kandilise kujundi joonistamine pliiatsi või pintslite otsaga; ○ triipude, täppide joonistamine, maalimine. ○ pinna viirutamine, värvimine; • Õpitud oskuste kasutamine lihtsate esemete, loomade, looduse joonistamisel ja maalimisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mustri ja motiivi mõiste selgitamine. • Mustri koostamine ribale, ruudule, ringile pliiatsi ja pintsliga. • Horisontaal - ja vertikaaljoonte tõmbamine pliiatsi, kriidi või pintsliga. • Erinevate vormide joonistamine, maalimine, pinna katmine guaš - või vesivärvidega. • Loodusobjektide, maastiku joonistamine, maalimine. • Inimfiguuri kujutamine • Lihtsate süžeeliste piltide joonistamine, maalimine. • Värvusõpetus: värvide tundmine, värvide segamine, soojad ja külmad värvitoonid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loodusobjektide kujutamine naturist või kujutluste põhjal • Inimeste ja loomade kujutamine erinevates tegevustes. • Objektide, inimese kehaosade kujutamine õigetes proportsioonides • Kompositsioon - töö ruumiline ülesehitus. • Figuuride jm kujutiste asetus paberil. • Erinevate lindude, loomade kujutamine. • Süžeeliste piltide joonistamine, maalimine • Kirjanduspala loov süzeeline kujutamine. • Mustri koostamine, motiivi kordus. • Värvusõpetus - meeolude, kontrastide, pastelsete toonide edastamine • Vahendid: värvipliiatsid, kriidid, õlipastellid, viltpliiatsid, guašvärvid, vesivärvid, tuššid.
<p>Erinevad maali - ja trükitehnikad</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Templitrükk • Veeretamistehnika • Pintsli trükk 	<ul style="list-style-type: none"> • Korrata varemõpitud tehnikaid. • Naturaaltrükk • Peegelpilt • Puhumistehnika • Segatehnika • Paberbatik 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutada varemõpitud tehnikaid. • Niiditrükk • Tilgatrükk • Šabloonitrükk • Klii strimaal • Monotüüpia • Akvatušš
<p>Kleepetöö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liimipulga, liimipintslite ja lapi käsitlemise õpetamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kääridega lõikamise kujundamine. • Ruudu, ristküliku lõikamine ribast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate süžeeliste kompositsioonide lõikamine, ladumine ja liimimine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Valmislõigatud kujundite ladumine ribale, ruudule, ringile. • Kaht värvi kujundite vaheldumisi ladumine ribale, liimida. • 2-3 osalise kujundi ladumine, liimimine alusele. • Põhikujundile täiendavate detailide liimimine. • Kääride käsitemisoscuse õpetamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mustri koostamine geomeetristest kujunditest ribale, ruudule, ringile. • Lõikamine mööda sirgjoont. • Kolmnurga lõikamine ruudust. • Mitmest osast koosnevate esemete liimimine. • Nurkade ümardamine • Rebimine - ribad, tükid, ümarvormid - nendest kompositsiooni koostamine liimimise teel. • Kollaažitehnikaga tutvumine - katsetamine • Ühistööde tegemisel näha tervikut ja oma osaselles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokkuvolditud paberist sümmeetriliste vormide lõikamine, liimimine • Kokkuvolditud paberist korraka mitme kujundi väljalõikamine, mustri moodustamine. • Rebimistehnikas maastiku, meeleolupildi kujundamine, liimimine. • Looduslikust materjalist mustri, ornamendi ladumine, liimimine. • Kollaažitehnikas dekoratiivsete kompositsioonide, üksikesemete liimimine.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja ja vanemate laste meisterdamise vaatlus, jälgimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine looduslike materjalidega, nende omadustega (lehed, käbid, oksad, kastanid, tammetõrud, suled jm) • Looduslikust materjalist esemete valmistamine. • Naaskli ja tiku, plastiliini kasutamine loodusliku materjali ühendamisel. • Voltimise harjutamine, lihtsate asjade voltimine täiendavate üksikosade kleepimisega. • Salvratiku voltimine. • Meisterdamine jääk - materjalidest (tikutoosid, karbid, rullid jm) • Pärlite lükkimine kaelakeeks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naaskli käsitemisoscuse süvendamine looduslikest vahenditest esemete valmistamisel. • Punumise õpetamine • Voltlõiked. kokkuvolditud paberist lumehelbekeste, linikute jm väljalõikamine. • Omavahel ühendatud figuuride väljalõikamine kokkuvolditud paberribast. • Koonusest, silindrist loomade, lindude, inimeste meisterdamine. • Karpidest maskide valmistamine. • Paberist pärlite valmistamine.

			<ul style="list-style-type: none"> • Pabernööri meisterdamine.
--	--	--	---

3.4.6. Valdkond *Muusika*

Üldeesmärgid:

- Äratada huvi ja armastust muusikalise tegevuse vastu.
- Õpetada muusikat kuulama, laulma, mängima lastepillidel, liikuma ja tantsima muusika või laulu saatel.
- Arendada laste mõtetegevust, kujutlusvõimet, loovust ja esinemisjulgust (koostöös teiste lasteaia spetsialistidega).
- Arendada laste muusikalisi võimeid, arvestades nende loomupäraseid eeldusi ja individuaalset arengut.
- Rikastada laste tundeelu, arendada muusikalist maitset.
- Arendada kuulmisvõimet, kujundada kuulamiskultuuri.
- Süvendada lastes rahvustunnet, austust ning armastust oma maa ja rahva kommete ja tavade vastu toetudes rahvakalendri, rahvapärimusele, rahvamuusikale, folkloorile.
- Lõppkokkuvõttes on muusikaõpetuse eesmärk muusikaliselt haritud ja tasakaaluka lapse ettevalmistamine kooliminekuks.

Kõnearenduslikud eesmärgid:

- Hingamis-, hääle- ja artikulatsiooniharjutuste kaudu normaliseerida kõneaparaadi tegevust.
- Pillimängu, laulu, muusika kaudu arendada keskendumist, mälu, mõtlemist, fantaasiat.
- Arendada mängulise tegevuse kaudu liigutuste piiratust, sihikindlaid liigutusi, parandada lihaste spastilisust või lõtvust.
- Laiendada laste sõnavara, arendada selget kõnet, harjutada oma mõtete väljendamisel õiget keelekasutust.
- Arendada kõne rütmi, liikumise ja lihtsate kõlapillide mängimise kaudu intellekti, peenmotoorikat, koordineerimist.
- Arendada muusika abil lapse pidurdatud loovust. Loovus tähendab tervist.

Muusikaõpetus on seotud õppe- ja kasvatustöö teiste osadega ning järgib õpetamise põhimõtteid - lähemalt kaugemale, kergemalt raskemale. Tegevuste planeerimisel jälgitakse kultuurielu sündmuse ja arvestatakse ka kodulooliste põhimõtetega. Muusika kuulamine, laulmine ja pillimäng toimub mänguliselt ja temaatiliselt seostatuna. Laulu ja muusika abil õpetatakse väljendama oma tundeid vanemate, kodu, sõprade ja kodumaa vastu. Toetatakse rahvakalendri, mille tähtpäevade tähistamine lastele mõistetaval viisil aitab süvendada rahvustunnet, mõista olevikku, tajuda minevikku ja mõelda tulevikule. Õpetatakse austavalt suhtuma meid ümbritsevasse, tajuma erinevaid meeleolusid aastaegades, suhtuma osavõtlikult ülevatesse ja kurbadesse sündmustesse. Õpitakse tundma muusikatraditsioone, austama oma rahva kombeid ja tavasid, saama osa teiste rahvaste muusikakultuurist.

	3-4-aastased	4-6-aastased	6-7-aastased
Muusika kuulamine ja muusikaline mälu	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada lastes keskendumisoskust, kuulmistaju. Muusikat kuulatakse vaikselt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada jätkuvalt kuulmistaju. Muusikat kuulatakse vaikselt ja tähelepanelikult. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulamiskultuuri jätkuv kujundamine. Muusikapala kuulatakse keskendunult, sisenduslikult. Õpetada

	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada lapsi avastama ümbritseva maailma helisid ja rütme (lehesahin, sammud, haamri-löögid). Õpetada neid helisid kuulama ning matkima oma häälega, liigutustega. • Õpetada kuulama muusikalisi lühipalu, mis oma sisult ja karakterilt võimaldavad lapsel luua seoseid konkreetsete, tuttavate ja lähedaste asjade (tema tunde- ja mõttemaailma) ning muusika vahel. • Õpetada kuulama erineva karakteriga laule ja muusikapalu. Õpetada tajuma muusika väljenduslikkust, kontrastsust ning seda iseloomustama. Rikastada sõnavara mõistetega <i>aeglane-kiire, lõbus-kurb, kõrge-madal, vali-vaikne (f, p), raske-kerge</i> (liikumises). • Õpetada keskendumisele ja vaikuse kuulamisele. Põhimõisted: <i>heli-vaikus, vaiknetugev</i>. • Tutvustada mõisteid <i>marss ja tantsuviis</i>. <i>Marss</i> - selge rütm, erk samm, <i>tants</i> - õhuline, sujuv liikumine. Õpetada 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada edasi tämbriolist kuulmist: kuulata ning kirjeldada eri hääli, nt <i>õrn- mahe</i>. • Tutvuda muusikaliste põhimõistetega <i>valjemini, tasemini, marsiline, hoogne, pikk, lühike</i>. • Õpetada mõistma, et muusika tekitab erinevaid emotsioone. Sõnavara täieneb: <i>sünge, salapärase, mõtlik, reibas, rõõmus, võidukas</i>. • Õpetada kuuldud muusikat edasi andma liikumisega. • Õpetada ära tundma tuttavat laulu ümismise või pillimängu järgi. • Süvendada muusika kuulamise kaudu austust teiste rahvaste muusikapärandi vastu. • Kujundada laste kuulamisharjumusi rahvamuusika ja klassika toel. • Kasvatada austust eelnevate põlvkondade poolt loodu vastu. • Tutvustada eesti rahva viiside kaudu erinevaid rahvapille (torupill, sarve-pill, kraaplaud). • Tutvustada mõisteid <i>hällilaul, rahvalaul, regilaul</i>. • Kasvatada armastust oma kodu, keele, rahva ja maa vastu. Kuulata EV hümnid koori esituses ja laulu "Eesti lipp". • Tutvuda mõistetega <i>helilooja, orkester</i>. 	<p>väljendama oma suhtumist kuulatud palasse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arendada tämbriolist kuulmist hääle- ja muusikainstrumentide abil. Mõisted <i>terav, pehme, kähe</i>. • Õpetada mõistma muusika nüanssiderikkust ja varjunditerohkust. Muusikavalik olgu mitmekesine ja kõrgekvaliteediline - rahvalaul, klassika, etnomuusika. Uued mõisted <i>mõtlik, laulev, uljas, elav, hoogne</i> jt. • Õpetada lapsi jälgima vahemänge. • Õpetada lapsi elamusi saama laulusisestest rütmimuutustest. • Õpetada ära tundma rõõmsakõlalist ja kurva-kõlalist kolmkõla. • Arendada edasi laste loominguilist initsiatiivi: lapsed mõtlevad palale nime, liigutusi jms. Innustada julgetele mõtteväljendustele. • Tutvustada erinevaid rahvapille: lõõtspill. Lõõtspilli laiem kasutusala (ka teiste rahvaste rahvuspill) • Tutvustada ja kinnistada mõisteid <i>rahvamäng, rahvatants ja tantsupidu</i>. • Kasvatada lastes rahvusliku iseseisvuse vaimu. Kuulata süvenenumalt Eesti Vabariigi hümnid "Mu
--	--	---	--

	<p>kuuldud muusikat ja rütmi edasi andma liikumisega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arendada huvi meie rahvaloomingu vastu. Tutvuda eesti rahvapillidega (vilepill, kannel). • Kasvatada armastust oma kodu ja maa vastu. Kuulata Eesti Vabariigi hünni orkestri esituses. 		<p>isamaa, mu õnn ja rõõm"(F.Pacius) ning laulu "Eesti lipp"</p>
	3-4 aastased	4-6-aastased	6-7-aastased
Laulmine	<ul style="list-style-type: none"> • Toetada laste loomupärasest soovi laulda. • Arendada mängulisel teel laste lauluoskust, alustades hääleaparatuuri tunnetamisest läbi kõne ja hääleharjutuste. • Õpetada last teadlikult astmelise meloodia kaudu oma häält juhtima (SO-MI). • Õpetada kuulama oma häält ja teiste hääli. • Kujundada järelelaulmise oskust (õpetajalaps) samast kõrgusest ja samas tempos. • Uute laulude õppimine toimub kuulamise kaudu. • Õpetada laule, mis on rütmilt, meloodialt ja sisult lihtsad (2-5-helilised), mida lastel on kerge omandada. • Arendada laste loov-võimeid: 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada loomulikku ja väljendusrikast häälekasutust kõnes ja laulus. • Tutvuda erinevate häälekasutusvõimalustega. • Omandada laulude kaudu muusikalise kirjaoskuse alged. • Arendada laulude esitamisel rütmi ja meetrumi-tunnet, häälepuhtust. • Õpetada eristama helisid kõrguse ja vältuse järgi: selgelt eristada mõisted <i>kõrge-madal, pikk-lühike</i>. • Õpetada kuulama meloodia suunda, mõisted <i>tõusev-laskuv</i>. • Kujundada kooslaulmise oskust, aga julgustama laulma ka üksinda. • Õpetaja alustab laulmist, lapsed jätkavad, lauldes puhtalt, selgelt. • Laulude heliala 2-6 tooni, hääleulatus d1-b1. • Arendada jätkuvalt SO-MI astmetel laulmist. • Teha hääle-, lödvestus- ja hingamisharjutusi. • Arendada kooslaulmisel laulu dünaamikat, ilmekust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada jätkuvalt laulmisilmekust eriilmeliste lihtsate laste laulude kaudu. Õpetada laulma <i>voolavalt, kergelt, vaikselt, valjult, mõõdukalt, kiirendades, aeglustades, valjemini, vaiksemalt</i>. • Arendada õiget laulutehnikat. • Õpetada hääle kõlaliste võimaluste tunnetamist ja väljendusrikast kasutamist (<i>õrn, mahe, terav, kähe</i>). • Muusikalise lugemis- oskuse ja kirjaoskuse algete jätkuv omandamine: <i>paus, fermaat, pikad, lühikesed noodid, poolnoot</i>. • Heliala 2-8 tooni, hääleulatus c1-d2. • Õppida esitama laulu "peidetud" vormis. • Õpetada võrdlema 2-osalist ja 3-osalist taktimõõtu. • Katsetada tuttavate lastelaulude puhul transponeerimist.

	<p>toetada lapse spontaanset laulmissoovi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arendada koostööd koduga laste muusikaliste muljete ringi laiendamisel: kontserdid, teater, TV, raadio). • Lapsed õpivad laulma täiskasvanu abil (e1-a1 piires). • Õpetada eristama oktaavi ulatuses kõrget/madalat heli. • Kujundada vabalt kooslaulmise oskust, laulda emotsionaalselt, selgelt sõnu hääldades, ühtlases tempos. • Õpetada märkama rahvalaulu lihtsust ja ilu kõnes kui laulus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada laulma ühtlases tempos, 2-osalise meetrumi ja selle rõhulise osa tunnetamist kehakeele või rütmi-pillidel mängimise abil. • Õpetada laulma lõbusalt, reipalt, õrnalt, laulvalt, hoogsalt, kõlavalt, selgelt. • Süvendada laulmise abil rahvustunnet. Pöörata tähelepanu rahvalaulu sobivusele. Folkloor annab sisemist tasakaalu, on mõjuv. Tutvustada mõisteid <i>rahvalaul, laulupidu</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikuda helikõrguste määramisel edasi: tutvustada paari JO-LE-MI astet. • Õpetada lapsi teadlikult oma häält kuulama ja juhtima. Mõisted <i>paigalpüsiv, astmeti edenev, sirgjooneline, kaarjas</i>. • Toetada igakülselt lapsi individuaalset laulu-loomingut avaldama (loovus). • Pöörata vormitaju arendamisel suurt tähelepanu võrdlusele klassikaline ja rahvamuusika. Mõisted <i>samasugune-erinev</i>. • Armastus oma maa vastu tipneb hümni selgeksõppimisega. • Aasta lõpuks lapsed laulavad iseseisvalt, ilma toeta, üksi ja ansambelis, õiges kõrguses, võimalikult intervallipuhtalt, kindlas rütmis ja õiges tempos.
	3-4 aastased	4-6-aastased	6-7-aastased
Rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada põhiritmi edasiandmise oskust kehapilli kaudu (plaksutades ja hüpates). • Arendada oskust kindla ja selge muusikalise rütmi järgi kõndida ja joosta üksi ning rühmas. • Õpetada tunnetama erineva karakteriga osi muusikapalas ning sooritama imiteerivaid liigutusi: 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada märkama <i>kiire-aeglase, vaikse-valju</i> kasutamist kõnes, laulus ja liikumises. • Õpetada muusika rütmi kaudu sulghüpet, galoppi, kiikumist ja rõhu ümber-asetumist. • Õpetada tunnetama erineva karakteriga osi muusikapalas ning sooritama imiteerivaid liigutusi: järeletegemine (kaja) - õpetaja teeb ette, lapsed kordavad. • Kasvatada huvi ning lugupidamist eesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Taotleda liikumises liigutuste rütmikust ja täpsust, kujundlikkust, viimistletust ning ilu. • Osata vahet teha ja kasutada ühendusi <i>kii-resti-aeglaselt, vaikselt-valjult</i> õpetaja abita laulus ja liikumises. • Õpetada hüpaksammu. • Harjutada koordinatsiooni: vasak ja parem käsi teevad erinevaid harjutusi. • Arendada orienteerumist ruumis - kõnd ringis või siira-

	<ul style="list-style-type: none"> • otsene jäljendamine (peegel) - lapsed jäljendavad samaaegselt õpetaja liikumist • järeletegemine (kaja) - õpetaja teeb ette, lapsed kordavad. • Arendada muusikalise liikumise kaudu lapses oma keha valitsemist, äratada muusika kaudu tundeid. • Tutvustada folklooril põhinevat liikumist (ringmäng, laulumäng). • Anda lapsele võimalusi muusikalise mängu kaudu elamuslikult ja täielikult kogeda põhirütmi. • Arendada mängude kaudu rohkelt keharrütmi ja põhirütmi. • Õpetada muusikalise liikumisega siduma teadmisi ümbritsevast elust, loodusest, erinevatest tegevustest. • Õpetada edasi andma tantsu sisule iseloomulikku kujundlikku liikumist, sooritades seda liikumist samal ajal kogu rühmaga. • Õpetada kasutama liikumisel erinevaid vahendeid (rätid, pallid, põlled jt). • Õpetada leidma kindlal muusikaosal paarilist. 	<p>rahvatantsu ning rahvamängude vastu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osata vastavalt muusikale (<i>kõrgemadal, kiire-aeglane, vaikne-vali</i>) muuta liikumist või teha iseloomulikke liigutusi. • Õpetada lapsi ruumis orienteeruma, kasutama ära kogu liikumisruumi. • Mängu ja liikumise kaudu tutvuda meetrumiga. TA ja TI-TI. Muusika-paus, kordus muusikas. • Õpetada sooritama erinevaid tantsusamme: otse- ja külgalopp-sammud, koosjalu hüpped, kand- ja varvasastak, selg ees kõnd. 	<p>viira; kerge rütmikas jooks; hüpped; sujuvad liigutused kätega; plaksutusi mitmesuguses rütmis; harjutusi ja omaloomingulisi liigutusi pallide, keppide, rõngaste jm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpetada muusikast lähtuvalt moodustama paare, kolonne, viirge ja 3-liikmelisi ringe. • Õpetada eesti rahvatantsu samme: kõrvalastesamm, käärhüpe, aeglasel sulg-hüpped, labajalavalsisamm. • Õpetada ning kinnistada <i>rahvamängu, rahvatantsu ning rahvatantsupeo</i> mõisteid. • Arendada laste loomingulisi võimeid, improvisatsioonioskusi
--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada sooritama liigutusi parema ja vasaku käega ning jalaga. • Õpetada sooritama erinevaid tantsuliigutusi: rõhksamm, käteplaksud, põlvest vetrumine, käte sujuv liikumine ette-taha, keerutused ühe- ja kahekaupa. 		
	3-4 aastased	4-6-aastased	6-7-aastased
Mäng lastepillidel	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvustada lastele lihtsaid rütmipille: trumm, kõlapulgad, marakad, kõristid/kuljused, rütmihaamid. • Õpetada mänguvõtteid, ärgitada lastes soovi nendega mängida. • Loodusest leitud pillidega (heinapill, võilillevarrest vile jt) jäljendada loodushääli, tegevusi ümbritsevast elust. • Nuputada lihtsaid pille olmematerjalist (plastpudelid, puukulbid jt). Lapsed võrdlevad pillide kõla, kasutavad. • Kasutada palju keha-pilli: plaksutamine, patsutamine, koputamine, nipsutamine jt. • Harjutada rohkelt lühikesi kajamänge. • Rakendada pille kaasmänguna 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada mänguvõtteid, arendada tähelepanuvõimet ning kontsentratsiooni. • Tutvustada meloodiapille: ksülofon, metallofon (äravõetavate plaatidega), õiget hoidu ja mänguvõtteid. • Rakendada plaatpille kaasmänguna õpemängudes, liisulugemise ja sõnariimide ning laulude juures. • Valmistada koos lastega erikõlalisi lihtsaid pille (kammipill, vuristi, käristi jt), leiutada uusi hääletegemise nippe. • Arendada tämbriolist kuulmist. Järjestada väliselt sarnased pillid eri kõrguse järgi ritta. • Õpetada mängima tuttavatele lauludele lihtsaid saateid. • Kasutada pille kaasmängus ka eel-, järel- ja vahemängudena. • Arendada oskust mängida dünaamiliste varjunditega (<i>valjemalt vaiksemalt</i>)- 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinnistada varemõpitud lastepillide nimetusi ja mänguvõtteid. • Arendada fantaasiat. Meisterdada lastega lisa poepillidele, leida neile kasutusvõimalusi. • Harjutada helide kokkusobitamist, leida, millised kõristid on sarnase kõlaga. • Arendada tämbriolist ja dünaamilist kuulmist, muusikalisi põhivõimeid. • Õpetada kuulmise järgi ära tundma erinevaid rütmipille. • Arendada rütmi- kui ka meloodiapillidel mängimise oskust, unustamata keharütme. • Tutvuda kellamänguga ning viiekeelse kandlega. • Mängida rütmipillidel erinevaid rütmioosinaatosid tuttavate laulude ning rütmilise liikumise saateks. • Saavutada pillimängus rütmiline kindlus.

	<p>kõneriimile, lauludele, lühiriimidele, liisusalmidele ning muusikapaladele tunnetamiseks paremini rütmi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arendada lisaks rütmitunnetusele ka tämbrilist kuulmist (pillid on erineva tämbriga). • Arendada lühimälu. • Arendada mängimisel vormitaju. Mõistepaar <i>üksi-koos</i>. • Arendada lapse sõrmede peenmotoorikat (rütmipillidel mängides). • Kinnistada muusikalisi põhimõisteid: <i>vaikne-vali, kiire-aeglane</i>. • Omandada pillide toel kindlalt põhirütm/pulss. 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetada ansambli-mängus teisi kuulama ja nendega arvestama. Arendada ühismängu kaudu esinemisjulgest. Mõistepaar <i>üks-mitu</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arendada koosmängu-tunnetust, tähelepanu jaotamise oskust, mängujulgest.
	3-4 aastased	4-6-aastased	6-7-aastased
Rütmika muusikatunni osana	<ul style="list-style-type: none"> • Lapse rütmitaju arendamine. • Liikumine selges ja kindlas muusikalises rütmis. Mängida vaheldumisi kõnni- ja jooksumuusikat. Laps liigub muusika järgi. Samm on TA, jooks on TI-TI. • Õpetada, mis on muusika, mis on paus. • Erinevate tempode tunnetamine ning 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusika heliseb ja laulab. Muusikas on kord. On rütmid ja noodid. Muusika ja lärm on erinevad. • Vaadata esemeid lapsi ümbritsevast elust. Imiteerida neid esemeid vastava häälega. • Liikumise muutmine muusika muutuse tajumise järgi. Aeglane ja kiire muusika. • Õpetada lastele meetrumit. Meetrumit väljendab alati TA aste. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulmine või luuletuse lugemine vahelduvalt häälega ja mõttes ühesugust tempot hoides. • Imiteerida pildil olevaid esemeid vastava häälega ja kujutada hääle liikumist kehapilliga (käed, jalad, keha). • Koosjalahüpped paarides, vahetada muusika muutudes hüpates paarilisi. • Kõrges registris lapsed marsivad päkkadel,

	<p>väljendamine liikumises.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpetada vaikse ja valju hääle vaheldumist. • Laulda lihtsaid viisikesi vastavalt madalalt või kõrgelt. • Erinevate rütmide tunnetamine. Kuulata ja osata eristada 2-osalist ja 3-osalist muusikat. Väljendada muusikaga kooskõlastatud liikumises. • Laulude, lasteriimide ja lasteluuletuste rütmiline saatmine kehapilli, rütmipillide või ilmestatud liigutustega. • Õpetada muutma liikumist sõnalise märguande järgi. • Lugemine või laulmine ühel ajal liigutuste, liikumise või pillimänguga. • Koordinatsiooni-harjutused kõnni puhul: eristada jooksu- ja marsimuusikat. • Kõrges registris plaksutada kätega ees, madalas registris selja taga • Harjutuse tempo muutustega 	<ul style="list-style-type: none"> • Pöörata tähelepanu vaikse ja valju vaheldumisele. • Erinevate rütmide tunnetamine. 2- ja 3-osalise taktiga muusika. Väljendada kehapilli ja rütmipillidega. • Koosjalahüpped paarides ja üksi. • Kõrges registris plaksutada kätega ees, kõnd päkkadel, madalas registris plaksutada selja taga. • Harjutused tempo muutustega. 	<p>plaksutades käsi ees, madalas registris marsivad kandadel ja plaksutavad käsi taga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjutused tempo muutustega.
--	---	---	---

3.4.7. Valdkond *Liikumine*

Üldeesmärgid:

- Parandada rühti, koordinatsiooni, oma keha liikumise tunnetust.

- Tugevdada tugi- ja liikumisorganeid.
- Arendada südame, vereringe ja hingamiselundeid läbi liikumismängude ja põhiharjutuste.
- Kujundada lihaste koostööd.
- Ergutada ja mõjutada närvisüsteemi arengut ja tasakaalustatud toimimist.
- Õpetada õigeid liigutusoskusi läbi mitmekordse kordamise
- Õpetada arvestama kaaslasega. Selleks on paarisharjutused, liikumismängud, vahendite paigaldamine ja koristamine.
- Arendada kõnest arusaamist, ruumi tunnetamist ja ülesande täitmist.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased	6 - 7 aastased
<p>Kõnni - ja jooksu- harjutused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd otsesuunas, kahe joone vahel, ringjoonel, kõnd üle takistuse, erinevas tempos, õpetaja järel. • Jooks otse suunas, siira-viira, käsi plaksutades. • Kiirjooks 10 – 15 meetrit. • Kõnni-ja jooksumängud: <i>Karussell, Ara puutu, Jookse minu juurde, Leia oma maja, Kass ja hiired, Vallatu koerake</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Pöörata tähelepanu keha ja pea hoiule, käte õlgadest vabalt liikumisele. Aeglane ja kiire kõnd, kõnd piiratud pinnal, rütmi plaksutades, kõnd päkkadel, juurdevõtusammuga, vasakule-paremale, kõnd jalatõstega ette <i>puunukk, kurekõnd</i> ja tagurpidi. • Jooks vetruva sammuga, suunda muutes, kahekesi, kolmekesi, orientiiri järgi, käpuli jooks üle takistuse. • Säätõste- ja põlvetõstejooks vaheldumisi. • Kiirjooks 20-30 meetrit, jooksu kestus 50 sek-2 minutit. • Jooksumängud: <i>Leia oma värv, Leia endale paariline, Pöialpoisid ja hiiglased, Pallikull.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Läbisegi kõnnilt kõnd ringjoonele, kõnd erinevate käteliigutustega, üle tähistuse, ristsammuga, kõnd mõõtsammuga. • Sikk -sakk jooks sirgete jalgadega ette, rõngast rõngasse. Kiirjooks 30 meetrit. Teatejooksud vahenditega, pendelteatejooks. • Mängud: <i>Püüdjad, Kaval rebane, Hunt ja rebane, Paariskull, Püüa viimast!</i>
<p>Hüplemine ja hüpped</p> <p>Hüpeldes paigal või edasi liikudes tuleb tähelepanu pöörata tugevale äratõukele ning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hüplemine kahel jalal paigal, edasiliikudes. • Paigalt kaugushüpe üle kahe paralleelse joone (10-30 cm), 	<ul style="list-style-type: none"> • Sulghüplemine paigal, edasi-tagasi; pööretega märgilt märgile; üle kahe joone; üle takistuse harkhüplemine, 	<ul style="list-style-type: none"> • Sulghüplemine vasakule, paremale, koos palli põrgatamisega üle esemete (30-35 cm), üle hoonööri;

<p>pehmele vetruvale maandumisele. Pärast hüplemisharjutusi teha lödvestusharjutusi. Kõikides vanustes kasutada hüppenööri hüplemisvahendina mängudes, geomeetriliste kujunditena (ring, ruut, kolmnurk).</p>	<p>sügavushüpe 10-20 cm, hüpped rõngasse, hüplemine rõngast rõngasse; üle takistuse (5 cm).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängud: <i>Jänesed puuris, Üle kraavi, Varblased ja auto</i> 	<p>galopp, sulghüplemine esemed põlvede vahel; kükkis hüplemine, harkiristi ja sulghüplemine hüpitsaga; üleshüpe maandumisega kükki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängud: <i>Hunt kraavis, Ringist ringi, Ole osav! Ära lase ennast püüda!</i> 	<p>hoojooksult hüpe pehmele matile, sügavushüpped (30 - 40 cm); kaugushüpe paigalt ja hoojooksult; kõrgushüpe hoojooksult.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängud: <i>Kukepoks, Konnad ja toonekurg.</i>
<p>Visked ja püüdmised</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Palli veeretamine õpetajale kahe ja ühe käega; teineteisele (50 - 100 cm); lookade alt, eseme pihta. • Pallivise kahe käega eemale, kasti; palli viskamine maha ja püüdmise, pallivisked üle nööri (1-1,5 m); esemete viskamine õpetajale, õpetaja poolt visatud palli püüdmise • Mängud: <i>Püüdke palli!, Korjake palle!, Korjake liivakotte!, Visake palle!</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Palli veeretamine teineteisele (1,5-2 m), esemete vahel, esemete pihta; võimlemispingil, rõnga veeretamine kaaslasele, palli viskamine maha ja püüdmise, vise üles ja pärast mahapõrkumist püüdmise; pallivise maha ja püüdmise; pallivise ühest käest teise; pallivise vastu seina ühe ja kahe käega; pallivise maast pörkega vastu seina ja püüdmise; pallivise kaaslasele ühe ja kahe käega. • Täpsusvisked horisontaalsesse märklauda ühe ja kahe käega (3-4 m), vertikaalsele märklauale (1,5-4 m). • Palli, liivakoti visked läbi rippuva rõnga; kaugvisked 	<ul style="list-style-type: none"> • Palli veeretamine teineteisele (2-4 m), pallivisked ja püüdmised kahe käega alt, ülalt, rinnalt, ühe käega õlalt, erinevatest algasenditest (iste, põlvitus). • Pallivise üles, käteplaks ja püüdmise, pallivise käest kätte pörkega vastu põrandat, vise vastu seina ühe ja kahe käega. • Kaugvisked, täpsusvisked horisontaalsesse märklauda (2-3m), vertikaalsesse märklauda (kõrgus 1,8 m, kaugus 3 -4 m). • Erinevatest lähteasenditest palli söötmine paarides rinnalt paigal ja liikudes. Palli pörgatamine parema ja vasaku käega paigal ja

		<p>mõlema käega; söötmine rinnalt kahe käega; pörkesööt; palli pörgatamine ühe ja kahe käega, paigal ja liikudes; rõnga vise kepile, korvivise kahe käega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängud: <i>Kes viskab kaugemale!, Taba ringi! Taba keeglit!, Viska kõrgemale!, Viska pall tagasi!, Pallikull.</i> 	<p>liikudes, pööretega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mängud: <i>Keda hüütakse see püüab!, Pallide sõda, Kartul, teatevõistlused.</i>
<p>Roomamine ja ronimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Roomamine toengpõlvituses, käpuli, kõhuli. • Toengpõlvituses roomamine kaldpinnal, käpuli esemete vahel, roomamine paralleelsete nõõride, toolide vahel; nõõride, toolide alt läbipugemine, takistusest üleroomamine, üleronimine; varbseinal juurdevõtusammug a ronimine. • Mängud: <i>Rooma väravast läbi!, Üle oja.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Roomamine kõhuli, toengpõlvituses, käpuli, ümber esemete. • Toengpõlvituses roomamine tasakaalupingil, kõhuli roomamine tasakaalupingil käte abil edasi tõmmates. • Roomamine tagurpidi toengpõlvituses, käpuli, kõhuli, selili roomamine tasakaalupingil käte abil edasi tõmmates; • Roomamine vahelduvalt teiste roomamisviisidega , esemete alt läbipugemine, jooksult läbi rõnga pugemine, toengpõlvituses üle pingi ronimine. • Mängud: <i>Ahvikesed, Kalad,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Roomamine toeng- • lamangus, küünarvarred maas, käte abil kõhuli üle pinkide roomamine. • Järjestikuste takistuste alt läbipugemine eri lähteasenditest (kõhuli, käpuli) ning lisaülesandega (eseme kandmine) • Pugemine läbi rõnga ise rõngast hoides, käpuli mööda kaldlauda ronimine. • Mängud: <i>Lindude ülelend, teatevõistlused</i>

		<i>takistusriba, teatevõitlused</i>	
<p>Tasakaaluharjutused</p> <p>Tasakaalu ei arendata mitte ainult spetsiaalselt tasakaaluharjutustega, vaid ka hüpete, hüplemise, roomamise, ronimise ning üldarendatavate harjutuste abil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd kitsal rajal (15-20 m), liistulaud, nõõril, üle takistuse, põrandale asetatud redeli pulkadele vahel, tasakaalupingil. • Kõnd nõõril juurdevõtusammud ega, rõngast rõngasse, seis ühel jalal, keerlemine paigal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd piiratud pinnal (laius 15-20 cm, pikkus 2-4 m) • Kõnd tasakaalupingil; kaarredelil; põrandale asetatud redeli pulkadel, astudes igale pulgale; kõnd joonel liivakott peas. • Kõnd liistulaual, selg ees; kõnd tasakaalupingil, ümber- pöörd; Kõnd pingil mõõtsammudega, käed kuklal. • Kõnd kummuli keeratud pingil; kõnd pingil esemeid üles võttes ja ümber asetades, palli veeretades, kükkimine, põlvetoõsted, ühel jalal seismine, astumine üle topis-pallide, hülgekõnd pingil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd pingil, juurdevõtusammud ega, takistusest üleastumine ja läbipugemine. • Jalatõste ette, jala all käteplaks, hüplemine üle tasakaalupingil olevate lintide, kápulikõnd ja jooks pingil.
<p>Riviharjutused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rivistumine ringiks õpetaja abiga, ühekaupa kolonni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rivistumine kolonni, viirgu, ringiks õpetaja abiga ja iseseisvalt; joondumine orientiiride järgi; pöörded esemeliste orientiiride järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseseisvalt ja kiirelt rivistumine ringiks, ühekaupa kolonni, viirgu, paaridesse; joondumine kolonnis, ringjoonel; harvenemine juurdevõtusammud ega kõrvale, paariks loendamine

Võimlemine

Harjutuste valik sõltub lapse toimetulekust, mitte vanusest.

	3 - 4 aastased	4 - 6 aastased ja 6 - 7 aastased
--	-----------------------	---

Üldarendavad harjutused	Teha eri asenditest, erinevate vahenditega ning matkivalvalt.	Mitmekesisistada lähteasendite muutmisega. Vahendid (pallid erinevates suurustes, rõngad)
Asendid	Seis, harkseis, iste, harkiste, toengiste, kõhuli, selili	
Käte ja õlaliigete harjutused	Käte tõstmine ette, kõrvale, üles; viimine seljataha; käte kõverdamine ja sirutamine ette, hood ette ja taha, plaksud, käte pööramine, ringjad liigutused, vahendite andmine käest kätte	Käte liikumised eri asenditesse, ringitamine. Künarnukid eri asendites. Käteplaksud ees ülal. Sõrmede surumine rusikasse, käte pööramine üles-alla, poksimine; käte hood ja pendeldused. Õlaringid, randmeringid. Toengpõlvituses edasi-tagasi, paremale-vasakule liikumine. NB! Kui harjutused on omandatud, on soovitatav teha harjutusi liikudes (kõnd, jooks, hüplemine)
Kere harjutused	Kerepöörded ning painutused paremale, vasakule, ette. Istes jalgade hargitamine, kõverdamine, sirutamine. Selili jalgade tõstmine ette, käte ja jalgade üheaegne liigutamine. Kõhuli ujumine, veeremine, rullimine.	Painutused paremale - vasakule, kerepöörded, pöördpainutused. Harkseis: kallutus ette, painutus ette, jalgade vibutused ette-taha, kõrvale; põlvetõsted, plaksud jala all. Iste: painutus ette, kallutus ette, jalgade tõstmine üle kepi; painutused paremale, vasakule. Rististe: painutus ette, pöördpainutused, laskumine selili, sirutada jalad. Harkiste: kerepööre vasakule, käte toetamine vasakule maha; sama paremale. Kägariste: veere selili ja tagasi toengistesse. Toengiste: jalgade koos ja vahelduvad tõsted üle esemete; jalgade sirutamine ja kõverdamine, tõus nurkistesse, hargitamine, kääritamine, tõus toenglamangusse. Joonistada ringe parema ja vasaku jalaga, jalgrattasõit. Jalad kõverdada ja langetada põlved vaheldumisi paremale ja vasakule. Põlvitus: painutused kõrvale puudutades põrandat, kerepöörded, kallutus taha ja kõrvale. Toengpõlvitus: selja kumerdamine ja surumine nõgusaks, jala tõsted taha, kerepöörded vasakule ja paremale samapoolse käe viimisega kõrvale. Kõhuli: käte sirutamine ja kõrvaleviimine, rindkere tõstmine, kiikumine; jalgade hargitamine ja ristamine, selili ja tagasi pööramine, lennuk Selili: jalgade kõverdamine ja sirutamine, jalgade hargitamine, kääritamine, tõus istesse, jalgrattasõit.
Jalgade	Kükk toe najal, ilma toeta; kükk puudutades	Tõus päkkadele ja laskumine kägarasse; kükid, poolkükid.

harjutused	sõrmedega pörandat; põlvitusest istesse laskumine, varvastega esemete tõstmine.	Põlvitusest laskuda põlvitusistesse, väljaseade vahelduvalt vasaku ja parema jalaga. Harkseis - painutused ette puudutades vahelduvalt vasaku ja parema jala pöida, käte vibutused jalgade vahele, keharaskuse kandmine ühelt jalalt teisele. Väljaasted paremale, vasakule.
Matkimine	Laste mõtlemine on kujundlik, sellepärast on üldarendavad harjutused raskesti mõistetavad.	Matkimisharjutused on emotsionaalsed, võimaldavad sooritada harjutusi individuaalses tempos. Sellepärast ei diferentseeri ka matkimisharjutusi.
<i>Vihmapüüjad, Kummipall, Karussell, Hüpinknukk, Puunukk, Torn, Konnahüplemine, Kassid ja koerad, Tuulelipp, Teerull, Hülg roomamine, Kassikõnd, Kurekõnd, Kana joob, Kukekõnd, Kääbused ja hiiglased, Saagimine, Ujumine, Tigu, Känguru, Puuraiumine, Sõudmine, Puud ja põõsad, Uudishimulik hülgpoeg, Karukõnd, Küürus päkapikk jne.</i>		

3.4.8. Valdkond *Korreksioon*

Korreksiooni tähendus:

korreksioon on korrigeerimise tulemus, korrigeeritakse

- laste õpetamist ja kasvatamist
- üksikute meelte arendamist
- mootorikat ja vaimset tegevust
- isiksusejoonte arendamist

Üldeesmärgid:

s.h. ka kõnearenduslikud eesmärgid

- kõnepuute korrigeerimine
- sõnavara rikastamine
- psüühiliste protsesside arendamine
- matemaatiliste mõistete kinnistamine
- käeliste oskuste kujundamine
- peenmootorika (silma ja käe koostöö) arendamine
- püsivuse ja keskendumisvõime kasvatamine
- õpioskuste kujundamine
- alushariduse andmine

Korreksioonitöö korraldamisel on oluline panna tähele:

- iga lapse eripära,
- tema tugevaid ja nõrku külgi
- valmisolekut õpingute alustamiseks
- sünnipäraseid eeldusi ja võimeid

Ülesehitus: korreksioonitöö koosneb kolmest osast

- I osa - sõnavara andmine
- II osa - virgutusvõimlemine
- III osa - individuaalsed ülesanded

Toimimine

- I osa on sõnavara andmine näitmaterjali abil ühel kindlal teemal
- II osa on virgutusvõimlemine (kas laulumäng, koordineerimisharjutus või rütmimäng)
- III osa - iga laps saab ülesande, mis vajab individuaalset kinnistamist või arendamist (käeline, matemaatika, psüühilised protsessid, peenmotoorika, häälikuõpetus vm)

Nädalane jaotus:

toimub 2 x nädalas, soovitatav läbi viia õhtupoolikul

Vahendid - individuaalülesannete teostamiseks anda võimalikult palju erinevaid vahendeid, lauamänge, peenmotoorika, silma ja käe koostöö arendamiseks.

Integratsioon

Korrektsoonitunnid on otseselt seotud kogu lasteaia üldise pedagoogilise tööga, üheaegselt ja samaaegselt laste üldfüüsilise tugevdamise, tervisekasvatuse ja sotsiaal-emotsionaalse arenguga ning alushariduse andmisega.

3.4.9. Valdkond Keskkonnakasvatuse

Keskkonnakasvatuse osatähtsus:

Keskkonnakasvatuse koolieelses eas annab võimaluse toetada last ümbritseva maailma mõistmisel. Mida laps näeb, tunneb ja kuuleb — seda kõike ta armastab ja kaitseb.

Üldeesmärgid:

- Õpetada austama kõike elavat.
- Anda teadmisi looduskaitsest, kasvatada hoidvat suhtumist loodusesse.
- Õpetada lihtsamaid tööharjumusi
- Kujundada austavat suhtumist töösse ja töötegijasse.
- Kaasata õppeprotsessi lapsevanemaid.
- Rõhutada rahvuskultuuri tähtsust.
- Arendada laste tundemaailma suheldes loodusega

Kõnearenduslikud eesmärgid:

- Rikastada laste sõnavara kokkupuutes keskkonnakasvatusega..
- Süvendada teadmisi ümbritsevast elust
- Kujundada laste eetilisi tõekspidamisi

Toimimine

Keskkonnakasvatuse koolieelses eas toimub lõimumise teel kõigi õppeainetega ning järgib õpetamise põhimõtteid - lähemalt kaugemale, lihtsamalt keerulisemale. Tegevuste planeerimisel jälgitakse aastaegade vaheldumist ning rahvakalendri tähtpäevi. Keskkonnakasvatuse abil õpetatakse väljendama oma tundeid vanemate, kodu, kodumaa ja tema looduse vastu. Seega õpetatakse märkama ja aru saama ümbritsevast elust ning endi kohast selle elu keskel

SÜGIS

Rahvakalendri tähtpäevad	3 – 4 a.	4 – 6 a.	6 – 7 a.
TARKUSEPÄEV MIHLKIPÄEV ÕPETAJATEPÄEV	• Loodusnähtused. Tuul puhub, vihma sajab, puuksad	• Ilmastikuolude kirjeldamine: vihmane-	• Sügise erinev nägu, selle muutumine: kuldne sügis, hall,

<p>HINGEDEPÄEV MARDIPÄEV KADRIPÄEV ISADEPÄEV</p>	<p>liiguvad, lehed langevad. Nimetada ja tutvuda kasvavate puudega lähiümbruses.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sügislilled: lilleosad: leht, vars, õis • Puu- ja juurviljade eristamine värvuse, kuju ja maitse järgi. • Aed- ja metsamarjad • Seened • Puhtuse- ja korraharjumustest kinnipidamine • Oma nimi ja kaaslaste nimed • Liiklusvahendid, liiklusohutus 	<p>päikeseline; tuuline-vaikne; pilvine-selge:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kask, vaher, pihlakas, tamm, kastan — nende tundmine. • Sügislillede ja lilleosade tundmine, nimetamine • Puu- ja juurviljade tundmine • Tutvumine teraviljadega • Marjad aias, metsas, rabas • Söödavad ja mürgised seened • Rändlinnud • Metsloomade elukohad • Oma ees- ja perekonnanime õige kasutamine • Minu perekond • Minu aadress • Kodulinn, kodumaa • Liikluseeskirjad • Korrastustööde teostamine 	<p>tormine sügis, öökülmadega udune sügis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puud, nende viljad • Taimedele olulised kasvutingimused • Taimeosade tundmine; vars, leht, õis, juur • Sügistööd aias ja põllul • Põllutöömasinad • Puu- ja juurviljade varumine talveks • Metsaannid • Lindude rände põhjused • Lindude rändamise viisid • Metsloomade valmistumine talveks • Kodu, perekond, kodumaa • Eesti rahvuslind, rahvuslill • Elu hoidmine liikluses • Koristustööd nii ruumis kui ka õues
--	--	--	--

TALV

Rahvakalendri Tähtpäevad	3 – 4 a.	4 – 6 a.	6 – 7 a.
<p>TALVINE PÖÖRIPÄEV JÕULUD UUS AASTA KOLMEKUNINGAPÄEV TALIHARJAPÄEV VABARIIGI SÜNNIPÄEV VASTLAPÄEV</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Talve iseloomustamine: külm, sajab lund, maapinnal lumevaip, veekogud kaetud jääga • Lehtpuud talvel • Lume iseloomustamine: 	<ul style="list-style-type: none"> • Lumehelbed hõljuvad, keerlevad, liuglevad, sädelevad • Tuisk, kõrged hanged • Kuusk, mänd, nende käbid ja okkad 	<ul style="list-style-type: none"> • Talvine ilu: lumi sätendab, puud on härmas, jäälilled klaasil • Loodus puhkab, lumevaiba tähtsus • Paigalinnud, toidulaudade meisterdamine, lindude toitmine

	<p>valge, krudisev, pehme, kohev</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jää on libe, kõva, läbipaistev, sile • Toas sulavad lumi ja jää veeks • Leevike ja tihane • Soe talvine riietus, laste tervis 	<ul style="list-style-type: none"> • Paigalinnud: leevike, tihane, varblane, vares, tuvi • Lindude talvine toidulaud, inimeste abi • Metsloomad talvel • Vitamiiniderikas toit — tervise alus • Ettevaatlusabinõud libedatel tänavatel • Toalilled • Korraharjumuste süvendamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsloomade elu karmides talvetingimustes, kaitsevärvus • Inimeste abi loomadele • Kuuse ja männi okaste ja käbide erinevused • Libedal teel õnnetustest hoidumine • Toalillede tundmine ja nende nimetamine • Jõulukombed, jõulutoidud • Lambavillast kootud kampsunid, kindad, sokid — nende kaunid mustrid
--	---	---	---

KEVAD

Rahvakalendri tähtpäevad	3 – 4 a.	4 – 6 a.	5 – 7 a.
<p>KEVADE ALGUS LIHAVÕTTED JÜRIPÄEV SUVISTED EMADEPÄEV</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Päike sulatab lume • Vesi, pori • Lilled lumevaiba alt • Pungade puhkemine • Ära tunda ja nimetada lumikelluke, sinilill, võilill, tulp • Lillede noppimise otstarve, nopitud lillede eest hoolitsemine • Kevadekuulutaja — kuldnokk • Lindude pesakastid • Viljapuude õitsemine • Lihavõttepühadeks valmistumine, 	<ul style="list-style-type: none"> • Temperatuuride vahe: päeval soe, öösel külmetab • Veed voolavad, räästad tilguvad • Kevadvihma vajalikkus tähtsaks loodusele • Seemnete vaatlus, külvid võimaluse piires külvikastidesse • Rändlindude saabumine • Sibullilled • Looduses toimivate muutuste jälgimine • Lihtsamad aiatööd: rohimine, 	<ul style="list-style-type: none"> • Leida ja nimetada kevade tunnuseid • Suurvesi, tekke põhjused • Kalendrikevade algus • Muutused looduses • Sibullillede ilmumine tänu mullas olevatele sibulatele • Külvikastide järgimine • Rändlindude saabumine • Muutused metsloomade elus • Roheline kevad • Erinevate õite leidmine, tundmine nii puudel,

	<p>toidud, kombed, sümbolika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kodulinnud, koduloomad 	<p>mulla kobestamine, istutamine, kastmine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lehed ja õied puudel ning põõsastel • Õppekäik loodusesse • Kodulindude ja koduloomade kasulikkus inimesele • Eesti kõige tähtsam kivim, puu, võimsam lind, suurim loom • Kõrgeim mägi, pikim jõgi, suurim järv Eestis 	<p>põõsastel ja ka lillepeenral</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihavõteteks valmistumine • Emadepäeva kimbud, kingitused • Matk loodusesse, piknik • Putukate salapärane elu
--	---	---	--

SUVI

Rahvakalendri tähtpäevad	3 – 4 a.	4 – 6 a.	6 – 7 a.
<p>SUVE ALGUS JAANIPÄEV</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Palav ilm, soe tuul • Pikk päev, lühike öö • Kõrge, lopsakas rohi, palju õisi • Puud pakuvad varju • Puud kõrged, põõsad madalad • Linnas ilusad haljasalad • Ilu lasteaia territooriumil • Ilu hoidmine ja kaitsmine meie ümber • Õueala puhtus ja kord • Jalutuskäik loodusesse 	<ul style="list-style-type: none"> • Päike soojendab maapinda, vett • Päikese käes palav, varjus jahedam • Lopsaka roheluse jälgimine • Kivide värvuse, kuju ja suuruse võrdlemine • Tunda lilli vastavalt kasvukohale • Jälgida marjade valmimist • Üldnimede kasutamisoskus: puuvili, juurvili, aedvili, mari, teravili • Toored, küpsed viljad • Äike, hoovihm, vikerkaar • Matkad loodusesse 	<ul style="list-style-type: none"> • Aastaegade võrdlusoskus • Lehtpuude tundmine ja kirjeldamine • Aia ja metsa võrdlemine sealsete puude, põõsaste ja taimede järgi • Erinevate puude kasvukohtade nimetamine: tammik, kaasik, kuusik, lepik, männik • Puude olemasolu tähtsus inimesele, loomadele ja lindudele • Suvelillede tundmine • Suvised aiatööd • Looduskaitsealad

		<ul style="list-style-type: none"> • Suuremad jõed ja järved 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkad loodusesse ja mereranda • Õhk, vesi, päike, nende kasulikkus
--	--	---	--

3.4.10. Valdkond *Liikluskasvatus*

Üldeesmärk:

Liikluskasvatuse eesmärk on kujundada üksteist arvestavaid liiklejaid:

- Kellel on ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda.
- Kellel on teadmised ja oskused, mis toetavad toimetulekut ja ohutust erinevates liiklusolukordades.

Kõnearenduslikud eesmärgid:

- Rikastub laste sõnavara kokkupuutes liikluskasvatusega.
- Areneb laste tundemaailma liikluses.
- kinnistub sõnavara kasutamisoskus, kõne mõistmine ülesannete täitmisel.
- Areneb sidus kõne ja väljendusoskus.

Toimimine:

Liikluskasvatus koolieelses eas toimub lõimumise teel kõigi õppeainetega ning järgib õpetamise põhimõtteid – lähemalt kaugemale, lihtsamalt keerulisemale.

Abistavad küsimused õpetajale:

Mis on sõidutee?

Kes on liikleja?

Kuidas käitun teel?

Mis värvi valgusfoorituli lubab jalakäijal sõiduteed ületada?

Miks mõned autod sõidavad sinise vilkuriga?

Kus tohib minna üle sõidutee, kui valgusfoori ei ole?

Kuidas ületan sõidutee ristmikul?

Kuidas ületad sõidutee, kui oled bussist väljunud?

Kuidas peab käima maanteel?

Miks on helkur vajalik?

Millised ohud on talvisel tänaval?

Miks juhtuvad liiklusõnnetused?

Miks on sõiduautil turvavöö kasutamine vajalik?

Kus tohib sõita jalgrattaga?

Liikluskasvatuse läbivad teemad kuude kaupa.

Teemade käsitlemisel arvestab iga õpetaja lasteaia õppekava, liikluskeskkonda, laste vanust, arengutaset, vanemate soove.

KUU	TEEMA
September	Liikluseeskiri. Tee. Sõidutee. Kõnnitee. Jalgrattatee. Sõidukid. Sõidukijuht. Jalakäija. Bussipeatus.
Oktoober	Ühissõidukid, nende kasutamine. Buss. Troll. Tramm. Rong. Ühissõidukipeatused. Käitumine peatuses. Käitumine ühissõidukis. Ühissõidukist väljumine.

November	Liiklusmärgid ja nende tähendused: <ul style="list-style-type: none"> • hoiatusmärgid (lapsed teel, teetööd jms.), • eesõigusedmärgid (peatu ja anna teed, anna teed jms.), • keelumärgid (käigu keeld, jalgrattaga sõidu keeld jms.), • kohustusmärgid (jalgrattatee, jalgratta- ja jalgtee, jalgtee jms). • osutusmärgid (õueala, ülekäigurada jms.) teeninduskohamärgid (tramm, buss, politsei jms.).
Detsember	Liikumine pimedas, vihmas, lumesajus, udus. Miks on helkur vajalik? Kuidas helkur töötab?
Jaanuar	Sõidutee ületuskoha õige valik. Ülekäigurada. Kohad, kus sõiduteed ületada ei tohi. Lasteaia ohtlike kohtade kaardistamine.
Veebruar	Valgusfoorid: ümartuledega foor. Jalakäija foor. Tellitavad foorid. Fooritulede tähendused
Märts	Sõidutee ületamine. Peatu, kuula, vaata. Lasteaiarühma liikumine tänaval. Alarmsõidukile tee andmine.
Aprill	Ristmikud. Reguleeritud ja reguleerimata ristmikud. Liiklemine asulavälisel teel
Mai	Turvavarustuse kasutamise vajalikkusest autos. Jalgratas ja jalgrattur. Kiiver. Jalgrattalipp.
Juuni, juuli, august	Aasta jooksul käsitletud teemade kordamine. Ohtlike olukordade analüüs. Õppekäigud.

	3-4 aastased	4-5 aastased	5-7 aastased
Eesmärk	<ul style="list-style-type: none"> • Laps tunneb põhivärvusi • Laps teab valgusfoori mõistet ja tulede tähendust. • Laps oskab peatuda, kuulata, vaadata. • Laps teab liiklus- ja käitumisreeglite vajalikkust. • Tutvub lihtsamate liiklusmärkidega kodu ja lasteaia ümbruses 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinnistub foori põhivärvuste tundmine. • Laps teab, mida tähendab parem ja vasak pool. • Nooremas vanuserühmas õpitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps õpib liiklemist erinevatel aastaegadel. • Laps kui jalakäija teab, kuidas peab tänaval käituma jalakäija. • Laps õpib tundma, mis on sõidukid, erinevad sõidukiirused, peatumis- ja pidurdamisteed.
Mõisted, õppeaine sisu.	<ul style="list-style-type: none"> • Auto, autojuht. • Buss, bussijuht. • Troll, trollijuht. • Tramm, trammijuht. • Rong, rongijuht. • Sõidutee-sellel sõidavad vaid autod, bussid, trollid, trammid jne. • Liiklusmärgid: need aitavad ohutult 	<ul style="list-style-type: none"> • Tänav, valgusfoor. • Valgusfoori tulede täpne järjekord. • Jalakäijate ülekäigurada, vastav liiklusmärk • Kõnnitee, sõidutee. • Bussipeatus, trammipeatus. • Jalakäijad, sõidukid (jalakäijad on täiskasvanud ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Saab aru liiklusreeglite vajalikkusest. • Tunneb liiklusmärke ja nende tähendusi. • Teab valgusfoori tulede tähendusi. • Peab kinni käitumisreeglitest tänaval. • Tunneb erinevaid sõidukeid.

	liigelda autodel, jalakäijatel. • Sõiduauto , kaubaauto. • Helkur: mõte ja vajalikkus, ta ei ole mänguasi, vaid väga vajalik ohutuse tagaja.	lapsed; sõidukid on bussid, trammid, autod jne.). • Sõidutee, sõidutee ületamine (sellel ei mängita, üle sõidutee ei joosta jms.). • Parem-vasak pool (sõiduteed ületades vaatan enne vasakule, siis paremale ja veelkord vasakule). • Ühissõidukist väljumine ja tee ületamine (ootan kuni sõiduk on peatusest lahkunud ning sõidutee on mõlemale poole nähtav).	• Teab ohtudest ja ohtlikest olukordadest tänaval, oskab liigelda lasteaia ja kodu ümbruses.
--	--	---	--

3.4.11. Valdkond *Tervisekasvatus*

Tallinna Kannikese Lasteaed on liitunud 2008. aastal Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikuga ja lasteaia luuakse tingimused laste tervislikule arengule. Toimub koostöö laste ja personali tervise nimel. Tervisekasvatuse planeeritud läbiviimine toetab laste teadmisi oma keha, selle erinevate osade ja kogu organismi paremal tundmisel ning kehakeele mõistmisel ja kasutamisel. Tervisekasvatus õpetab lapsi hooldama oma keha ja hoidma selle abil kogu tervist. Areneb enesekindlus, kujunevad välja vajalikud isikliku hügieeni toimingud, mis omakorda mõjutavad edukat enda ja eluga toimetulekut, rõõmsat meeleolu ning elujaatavat hoiakut. Tervisekasvatust allpool väljatoodud teemade alusel viib läbi tervishoiutöötaja kooliminevate lastega. Tervisekasvatuse tegevused toimuvad ülemajaliselt väikeste gruppide kaupa tervishoiutöötaja kabinetis.

1 x kuus. Sihtgrupp - kooliminevad lapsed.

Jaauar. Milliseid kehaosi sa tunnend? Tutvume inimese kehaehitusega, vaatleme ennast väliselt ja nimetame kõikide kehaosade nimed. Pildiliselt materjalilt vaatleme naha, lihaste, luude ehitust ja asetust. Õpime tundma ka suuremate luude nimetusi ja paiknevust kehal. Vaatleme, millised elundid paiknevad inimese sees ja tutvume nende funktsiooniga. Tunni lõpul moodustame ringi ja esitame üksteisele õpitu kohta küsimusi. Vabas vestluses räägib iga laps, milliseid juhtumeid ta seostab erinevate kehaosadega.

Veebruar. Nahk ja isiklik hügieen. Tutvume naha funktsioonidega. Pildiliselt materjalilt vaatleme naha ehitust ja värvust olenevalt rassist. Mängulises osas tunnetame naha kaudu külma, sooja, teravat ja pehmet. Kompame kinnisilmi esemeid ja püüame selgitada, mis on meil käes. Isikliku hügieeni käsitlemisel õpime tundma õigeid võtteid oma ihupuhtuse eest hoolitsemisel. Põgusalt vestleme ka haigustest, mis on tekkinud mustadest kätest ja halvast isiklikust hügieenist. Vestlusringis räägib iga laps, kuidas tema hoolitseb oma ihupuhtuse eest.

Märts. Suu, keel, hambad. Suu kui seedeelundi osa, keel kui maitseelund. Pildiliselt materjalilt vaatleme suu anatoomilist ehitust, maitseärsade paiknemist keelel. Mängulises osas nimetame

soolaste, magusate, hapude, kibedate toitude nimetusi ja selgitame, millised on laste lemmiktoidud. Pildiliselt materjalilt õpime tundma hamba ehitust. Tutvume hammaste arenguetappidega ja räägime hammaste õigest hooldusest. Hammaste arengus on suure tähtsusega õige toitumine. Väga kasulik on anda lapsele kõva toitu - toores puuvili ja juurvili, leib. Selline toit annab organismile vajalikke vitamiine, tugevdab hambaid ümbritsevat kudet ja soodustab hammaste iseeneslikku puhastumist. Tähtis on ka hambaid regulaarselt kontrollida hambaarsti juures. Pildilise materjali põhjal tutvume ka teiste elusolendite hammastega (krokodill, elevant, kobras, lõvi).

Aprill. Tervislik toitumine, toidu teekond, seedeelundid. Lapse toit peab olema mitmekesine, et rahuldada kasvava keha vajadusi. Uurime, millised toiduained on väga vajalikud ja mida laps peaks vähem sööma. Seedeelundite tutvustamisel vaatleme pildimaterjali põhjal inimese seedekulgla ehitust. Jälgime toidupala liikumist suust pärasooleni. Mängulises tegevuses närime sepikutükikest suus ja tunnetame toidupala muutumist püdelaks massiks, mis on valmis allaneelamiseks ja seedekulgala heaks tööks. Mänguliselt mõõdame ka soolestiku pikkust, teades, et inimese peensoole pikkus on 6-7 m. Vestluse käigus uurime, milliseid toite peab laps sööma, et kasvaks tugevaks ja terveks.

Mai. Ohutu käitumine, narkootikumid, algsed esmaabi võtted. Vestluse teel püüame selgitada erinevates elujuhtumistes esinevaid ohtlikke olukordi. Põhimõtteks on õpetada last nägema ümbritsevaid ohtusid ja kuidas end nende eest kaitsta.

- Ohtlikud esemed (käärid, noad)
- Käitumine veekogu ääres
- Kukkumiste, traumade vältimine
- Põletuste vältimine
- Liiklustraumade vältimine
- Elektri-traumade vältimine
- Kuidas käituda kui laps näeb maas vedelemas süstlaid, tablette, joogipudeleid.
- Õpime tundma esmaabi võtteid erinevates olukordades.

3.5. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Keel ja kõne (logopeediline osa)

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
SÕNAVARA						
Valdab igapäevases elus vajaminevaid nimisõnu		x				
tegusõnu		x				
omadussõnu				x		
määrsõnu				x		
Tunneb tähtsamaid sünomüüme, antonüüme			x			
Kasutab isikulisi asesõnu			x			
Oskab sõnu moodustada analoogia alusel					x	
Kasutab sidesõnu				x		
Mõistab ja kasutab lihtsamaid abstraktseid väljendeid					x	
SIDUS KÕNE						
Tuleb toime praktilise tegevuse kommenteerimisega ja esemete				x		

kirjeldamisega kasutades elementaarset lihtlauset						
Suudab eseme ja süžeepildi järgi moodustada lihtsamaid lauseid			x			
Mõistab lihtsat teksti				x		
Suudab pildi järgi jutustada (täiskasvanu suunavate küsimuste abil)			x			
Suudab järjestada seeriapilte ja selle järgi jutustada						x
Suudab jutustada isiklike kogemuste põhjal					x	
On omandanud eelnevalt õpitud jutustamise alaliigid						x
Suudab ümber jutustada lihtsamat teksti						x
GRAMMATIKA						
Mõistab lihtsaid grammatilisi vorme		x				
Kasutab lihtsaid grammatilisi vorme		x				
Kasutab elementaarset lihtlauset		x				
Kasutab 2 - 3 sõnalist lauset			x			
Kasutab laiendatud lihtlauset			x			
Moodustab omadussõnade alg- ja keskvõrret				x		
Mõistab ja kasutab infinitiivivorme				x		
Valdab käänd- ja pöördõnade põhivormistikku (ains. ja mitm. nim., omast., osast; oleviku ja mineviku 1. ja 3. pööre)					x	
Kasutab sise- ja väliskohakäänet ning kaasaütlevat käänet					x	
Kasutab varemõpitud käände- ja pöörde vorme					x	
Kasutab raskemaid grammatilisi vorme (saav, rajav, olev, ilmaütlev kääne; ains. ja mitm. 2. pööre; umbisikuline tegumood; nud ja -tud kesksõnad)						x
Moodustab tingivat kõneviisi ja umbisikulist tegumoodi						x
Moodustab omadus- ja määrsõna kolm võrdlusastet						x
Kasutab laiendatud lihtlauset						x
Kasutab lihtlauset						x
HÄÄLIKUÕPETUS						
Eristab häälikuliselt sarnaseid sõnapaare		x				
Eristab häälikut häälikute reas		x				
Häälib sõnu			x			
Suudab määrata hääliku asukohta sõnas			x			
Suudab vähemalt 2 häälikupikkust järele korrata			x			
Eristab sõnu lauses				x		

Määrab sõnade järjekorra lauses				X		
Tunneb enamikke eesti keele tähti				X		
Sooritab lihtsamaid kirjaeelharjutusi				X		
Kirjutab oma nime				X		
Loeb lihtsamaid sõnu				X		
Valdab häälikanalüüsi						X
Suudab abivahenditega muuta ja määrata hääliku pikkust						X
Valdab lause analüüsi						X
Tunneb kõiki eesti keele tähti						X
Suudab kirjutada lihtsamaid sõnu						X
Suudab lugeda sõnu ja lihtsat teksti						X
Mõistab loetud sõnade ja lausete tähendust						X
HÄÄLDAMINE						
Suudab eristada inimkõnet teistest helidest		X				
Suudab kasutada erinevat hääletugevust		X				
Valdab eesti keele lihtsamaid rühulis-rütmilisi struktuure		X				
On omandanud sõnade häälikstruktuuri					X	
Hääldab enamikku eesti keele häälikuid õigesti					X	
Suudab kasutada erinevat intonatsiooni			X			
Valdab kõiki eesti keele häälikuid						X
Valdab keerulisema häälik- ja silbistruktuuriga sõnu						X
Räägib selge diktsiooniga						X

Keel ja kõne (emakeele osa)

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
VAATLUSED, VESTLUSED	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Tunneb koduloomi (koer, kass) nii pildilt kui tõelist		X				
Oskab kirjeldada välimust, kuju, suurust, kehakatet jne		X				
Teab loomade häälightsusi		X				
Võrdleb tuttavaid loomi omavahel				X		
Oskab matkida loomade liigutusi				X		
Võrdleb kodu- ja metsloomi				X		
Teab loomade ja lindude kehaosi						X
Teab loomade poegade nimetusi						X
Kasutab üldnimetusi				X		
Teab vanasti kasutusel olevaid esemeid						X
Oskab kirjeldada ja võrrelda esemeid						X
Oskab esitada küsimusi		X				
Vaatab raamatute illustratsioone, võrdleb postkaartidega						X

Oskab välja tuua põhjus-tagajärge						X
Oskab kuulata, vaadata, näha ja tegutseda				X		
Oskab ennast suuliselt väljendada ja põhjendada					X	
Suudab jagada teistega oma isiklike kogemusi					X	
JUTUSTAMINE						
Oskab väljendada oma soove		X				
Julgeb esineda teiste ees			X			
Väljendab oma soove selgelt, arvestades teisi kuulajaid					X	
Oskan koostada jutukese loogilises järjekorras				X		
Kasutab abi õpetaja küsimuste alusel				X		
Mõtleb ise jutukesi välja						X
Oskab kasutada käpiknukke ja muid näitlikke vahendeid						X
Suudab lõpetada õpetaja alustatud jutukest						X
Saab hakkama lihtsamate jutukeste koostamisega		X				
Jutustab selgelt, arusaadavalt			X			
Oskab jutustada mälu järgi						X
Suudab jälgida kaaslaste juttu ja sealt edasi minna						X
Jutustab ümber kuulatud teksti					X	
Vastab õpetaja küsimustele			X			
Oskab jutustada rühma ees					X	
LUULETUSE ÕPETAMINE						
Suudab meelde jätta lühikese luuletuse				X		
Kordab üksikuid sõnu ja rea lõppe		X				
Oskab julgelt ja selgelt esineda				X		
Esineb nii peol kui rühma õhtutel						X
KIRJANDUSPALA TUTVUSTAMINE						
Oskab ühiselt kuulata juttu		X				
Vaatab raamatute illustratsioone		X				
Saab hakkama jutu sisu lahtimõtestamisega				X		
Oskab eristada juttu luuletusest				X		
Avaldab oma suhtumist jutu tegelastesse						X
Saab hakkama lavastamisel						X
Oskab raamatuid hoida ja vaadata				X		
Paneb raamatu alati õigesse kohta					X	
ÕPPEKÄIGUD						
Teab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid				X		

Oskab teha üldistusi, järeldusi						X
Oskab vaadata ja meelde jätta olulist						X
Tunneb huvi ja kuulab õpetajat		X				
ÕPPEMÄNGUD						
Oskab nimetada esemete värvust		X				
Mängib koos õpetajaga lauamänge		X				
Kasutab liisu- ja rütmisalme				X		
Eristab esemeid ja nende omadusi kuulmise järgi				X		
Oskab sõnaliselt välja tuua erinevused esemete tunnustes (värvus, suurus, materjal, vorm)						X
Oskab kirjeldada tuttavaid esemeid						X
Suudab moodustada osadest tervikut ja seda kirjeldada						X
Oskab klassifitseerida, jaotada, üldistada						X
SÕNALAVASTUSED						
Suudab olla kaaslastega dialoogis				X		
Suudab esitada lihtsamat teksti				X		
Oskab väljendada tegelastele vajalikke emotsioone						X
Oskab esitada ettenähtud teksti peast koos vastavate liigutustega						X

Keskkonnakasvatuse

EELDATAVAD TULEMUSED	3 – 4 a.		4 – 6 a.		6 – 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Oskab nimetada sügisega seotud loodusnähtusi			X			
Tunneb puid lehtede ja okaste järgi			X			
Tunneb puid nende viljade järgi					X	
Tunneb sügislilli			X			
Teab lille maapealseid ja maa-aluseid osi			X			
Oskab nimetada puuvilju	X					
Tunneb köögivilju		X				
Tunneb teravilju				X		
Oskab nimetada teraviljadest valmistatud tooteid					X	
Tunneb metsas kasvavaid marju		X				
Oskab nimetada aedmarju	X					
Tunneb seeni			X			
Oskab nimetada rändlinde				X		
Oskab nimetada rände põhjusi					X	
Teab sügisese koristustööd nii aias kui ka põllul			X			
Mestloomade eluasemed metsas, oskab neid nimetada			X			

Oskab lahti rääkida kodu ja aadressiga seonduva			x			
Teab oma nime ja kaaslaste nimesid	x					
Liiklusest oskab leida olulisemat			x			
Oskab nimetada liiklusvahendeid ja põllutöomasinaid				x		
Teab eesti rahvuslindu ja rahvuslille				x		
Peab kinni hügieeni- ja korraharjumustest		x				
TALV						
Oskab iseloomustada talve, talvist ilma		x				
Tunneb mõisteid raagus ja igihaljas				x		
Oskab iseloomustada lund ja jääd				x		
Oskab nimetada paigalinde			x			
Oskab iseloomustada metsloomade elu talvel			x			
Oskab seletada inimeste abi loomadele ja lindudele				x		
Tunneb kuuske ja mäнди okaste ja käbide järgi				x		
Teab ettevaatusabinõusid libedaga			x			
Oskab seletada kõrgete hangede teket					x	
Oskab nimetada lambavillast saadud lõngast kootud sooje riidesemeid		x				
Tunneb toalilli			x			
Teab oma ees- ja perekonnanime		x				
Teab jõulukombeid ja jõulutoite				x		
KEVAD						
Oskab iseloomustada kevadet				x		
Oskab näha muutusi päeva pikkuses				x		
Oskab näha muutusi looduses			x			
Tunneb kevadlilli			x			
Tunneb saabu vaid linde					x	
Oskab nimetada muutusi metsloomade elus					x	
Tunneb putukaid						x
Oskab külvikasti seemneid külvata					x	
Teab, mida taim kasvamiseks vajab					x	
Teab kevadisi aia- ja põllutöid				x		
Oskab nimetada ja teostada lihtsamaid aiatöid				x		
Tunneb õite järgi põõsaid ja lilli					x	
Teab Eesti kõrgemat mäge, pikimat jõge, suurimat järve						x
Oskab nimetada kodulinde ja koduloomade kasulikkust			x			
Oskab käituda tänaval, looduskaunis kohas			x			

Teab lihavõttepühade kombeid ja toite				x		
SUVI						
Oskab iseloomustada suvist ilma		x				
Teab päikese suurt tähtsust kõigele elavale					x	
Oskab võrrelda kõiki aastaaegu					x	
Tunneb suvelilli nende kasvukoha järgi			x			
Oskab nimetada metsi seal kasvavate puude järgi						x
Teab puude kasulikkust linnades						x
Tunneb suvel valmivaid mets- ja aedmarju				x		
Teab suviseid aiatöid			x			
Teab Eesti suurimat jõge ja järve						x
Teab mõistet looduskaitseala						x

Liikluskavatus

EELDATAVAD TULEMUSED	3-4- aastased		4-6- aastased		6-7- aastased	
	Sügis	Kevad	Sügis	Kevad	Sügis	Kevad
Auto, autojuht		x				
Buss, bussijuht		x				
Troll, trollijuht		x				
Tramm, trammijuht		x				
Rong, rongijuht		x				
Sõidutee		x				
Liiklusmärkide tähtsus		x				
Helkuri vajalikkus		x				
Jalakäijate ülekäiguraja tähtsus		x				
Orienteerumine ruumis (parem-vasak)		x				
Valgusfoori värvide tundmine		x				
Peatub, kuulab, vaatab sõidutee ületamisel			x			
Valgusfoori tulede täpne järjekord				x		
Liiklusmärk :jalakäijate ülekäigurada jt. lihtsamad				x		
Kõnnitee				x		
Sõidutee				x		
Jalakäijad				x		
Erinevad sõidukid				x		
Sõidutee ja selle ületamine				x		
Parem ja vasak pool				x		
Ühissõidukist väljumine ja tee ületamine				x		
Saab aru liiklusreeglite vajalikkusest.						x
Tunneb liiklusmärke ja nende tähendusi.						x

Tunneb valgusfoore ja nende tähendusi.						X
Teab käitumisreegleid tänaval ja transpordivahendis						X
Teab ohtudest ja ohtlikest olukordadest tänaval.						X
Oskab liigelda lasteaia ja kodu ümbruses.						X
Tunneb erinevaid sõidukeid.						X
Teab ja hindab erinevaid sõidukiiruseid, peatumis - pidurdamisteed						X
Kasutab turvavarustust autos, jalgratta või rulluiskeudega sõitmisel						X

Kunstiõpetus: voolimine

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Rullib voolimismaterjali silindriks, moodustab rõnga		X				
Veeretab kera, vajutab lamedaks		X				
Liidab voolitud osad äratuntavaks kujuks kokku vajutamise teel		X				
Kaunistab voolinguid täppide, triipude vajutamise teel		X				
Voolib kera, silindri, vajutab nendest õõnesvormi				X		
Viimistleb voolinguid silumise, tasandamise abil				X		
Ühendab üksikosad kokku vajutamise ja kokku voolimise teel				X		
Voolib objekti vaatluse põhjal (natuurist)				X		
Voolib ühest tükist osade väljavenitamise kaudu				X		
Objekti voolimine vaatluse põhjal (natuurist)				X	X	
Voolib tasapinnaliselt reljeefselt					X	
Kujutab inimest ja looma tegevuses						X

Kunstiõpetus: joonistamine, maalimine

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Kasutab näpuvärve ja lappi		X				
Hoiab õigesti pliiatsit, kriiti, pintsli		X				
Tunneb põhivärve		X				
Tõmbab jooni erinevates suundades		X				

Joonistab kandilisi, ümmargusi kujundeid		X				
Katab pinna värviga, triipudega, täppidega		X				
Tõmbab horisontaal- ja vertikaaljooni				X		
Joonistab, maalib erinevaid vorme, katab pinna				X		
Joonistab äratuntavalt inimest, maja, puud				X		
Tunneb värve				X		
Kujutab loomi, linde						X
Koostab motiividest mustri						X

Kunstiõpetus: kleepetöö

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Kasutab liimipulka, liimipintslit		X				
Paigutab valmislõigatud kujundeid ribale, ruudule, ringile		X				
Laob eri värvi kujundid vaheldumisi ribale - liimib		X				
Laob 2 - 3 osalise kujundi - liimib alusele		X				
Lõikab kääridega			X			
Lõikab mööda sirgjoont			X			
Lõikab ribast ruudu, ristküliku			X			
Lõikab ruudust kolmnurga			X			
Koostab mustri ribale, ruudule, ringile			X			
Ümardab nurgad				X		
Rebib osad, kleebib nendest pildi				X		
Kollaaž - katab pinna rebitud tükkidega (või lõigatud tükkidega)				X		
Lõikab kokkumurtud paberist sümmeetrilise kujundi (süda, liblikas)					X	
Lõikab kokkuvolditud paberist korraka mitu kujundit						X

Kunstiõpetus: meisterdamine

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
Voldib paberi pooleks			X			
Voldib ruudu diagonaali mööda pooleks			X			
Kleebib värvilise paberi karbile, rullile			X			
Lükib pärleid			X			
Meisterdab looduslikust materjalist (lehed, tõrud, kastanid, oksad jne) plastiliini, tikkude abil			X			
Oskab kasutada naasklit						X

Punub paberist, nahast ribadega						X
Lõikab kokkuvolditud paberist lumehelbeid, linikuid						X
Valmistab paberist või nahast pärleid					X	X

Liikumine

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
KÕND, JOOKS						
Oskab käskluse peale kõndida ja joosta		X				
Oskab joosta seisakutega, üle takistuse				X		
Oskab kõndida paarikaupa, ristsammuga, sik-sak kõnniga						X
HÜPLEMISED, HÜPPED						
Oskab hüpata rõngasse, harkhüppeid, sulghüppeid		X				
Suudab märgilt märgile hüpata				X		
Oskab hüpata pingilt alla				X		
Oskab sulghüpetega hüpata üle nööri					X	
Oskab sooritada erinevaid hüppeid						X
VAHENDITEGA VISKED, PÜÜDED HARJUTUSED						
Viskab, veeretab vahendite kahe käega, täpsusvisked		X				
Põrgatab, viskab, püüab palli teisele lapsega				X		
Sooritab harjutusi vahenditega lisa-ülesannetega (põrgatamine liikudes)						X
AKROBAATIKA						
Roomab, ronib, veereb, kiigub		X				
Suudab teha tirelit, roomata takistuste vahel				X		
Suudab sooritada erinevaid tireleid ühendades hüpete ja jooksuga						X
TASAKAAL						
Suudab kõndida mööda nööri, redeli pulkade vahel		X				
Kõnnib tasakaalupingil, võttes esemeid				X		
Kõnnib pingil, jalatõste ette käteplaksuga						X
RIVIHARJUTUSED						
Rivistuvad kolonni, ringi õpetaja abiga		X				
Joondub ja sooritab pöördeid orientiiri järgi				X		
Iseseisev rivistumine ringiks, kolonniks, paarideks						X

Matemaatika

EELDATAVAD TULEMUSED	3 - 4 a.		4 - 6 a.		6 - 7 a.	
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad
KUJUNDID						

eristab kandilisi ja ümmargusi kehi		X				
leiab erinevate kehade hulgast keras				X		
nimetab etteantud kujundit keraks					X	
leiab kera lõikelt ringi					X	
nimetab etteantud kujundit ringiks				X		
leiab ümbrusest ringikujulisi esemeid			X			
nimetab etteantud kujundit nelinurgaks			X		X	
leib nelinurkseid esemeid			X	X		
nimetab etteantud kujundit ruuduks				X		
leiab ruudukujulisi esemeid				X		
näitab ruudu külgi, tippe					X	
nimetab etteantud kujundit kolmnurgaks			X			
leiab ümbrusest kolmnurkseid esemeid			X			
näitab kolmnurga külgi, tippe					X	
nimetab etteantud kujundit ristkülikuks						X
teeb vahet ristküliku ja ruudu vahel					X	
JÄRJESTAMINE						
moodustab esemetest järjestatud paare			X			
kasutab esemete järjestamisel mõisteid suurem, väiksem, pikem, lühem jne					X	
kasutab esemete järjestamisel mõisteid suur – väike		X				
kasutab esemete järjestamisel mõisteid ees-taga, ülal-all				X		
kasutab esemete järjestamisel mõisteid vahel, kõrval, vasakul, paremal						X
kasutab sündmuste järjestamisel mõisteid enne, pärast, varem, hiljem; eile, täna, homme						X
oskab esemeid võrrelda neid üksteise peale või kõrvale paigutamise teel					X	
tuleb toime kolme eseme järjestamisega				X		
RÜHMITAMINE						
rühmitab sarnaseid esemeid värvitooni ja suuruse alusel		X				
kasutab esemete rühmitamisel mõisteid samasuured, ühepikkused					X	
moodustab samaväärseid hulki üks-ühese vastavuse seose alusel				X		
võrdleb kahte hulka paaride moodustamise teel			X			
suudab eristada tervikus osi						X

ARVUD						
suudab loendamise abil kindlaks teha kuni kahe eseme arvu		X				
tunneb arvude järjestikuseid nimetusi kümne piires						X
suudab loendamise abil kindlaks teha kuni kümne eseme arvu				X		
teab loendamisel viimasena öeldud arvsõna tähendust				X		
kirjutab ruutu numbri elemente				X		
oskab kirjutada numbreid 1 kuni 5						X
tunneb seoseid õpitud arvude reas (eelneb, järgneb, vahetult eelneb - järgneb)						X
oskab arve võrrelda; tunneb märke >, <, =						X
tunneb arvu liitehitust , suudab seda värviliste pulkadega modelleerida						X
liidab ja lahutab esemete abil viie piires						X
SUURUSED						
* oskab mõõta eseme pikkust mõõdupulgaga						X
* kasutab mõõtmisel pikkusühikuid sentimeeter ja meeter						X
* tunneb rahaühikuid euro ja sent						X
* tunneb mahuühikut liiter						X
* tunneb massiühikut kilogramm						X
* tunneb ajaühikuid tund, ööpäev, aasta						X
* oskab kellal näidata täis- ja pooltundi						X
* teab oma vanust				X		
* teab ööpäeva osade järgnevust					X	
* teab aastaegade järgnevust					X	
* oskab kahe esemete hulga järgi koostada matemaatilisi jutukesi (tekstülesandeid)						X

4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus arendusrühmas

4.1. Rühma komplekteerimise põhimõtted

- Arendusrühmas on lapsed vanusega 3-7 eluaastat, normatiivne laste arv on kuni 7 last.
- Rühmaruum on omaette tervik ning koosneb:
  - mängutoast (mis on ühtlasi töö- ja söögitoaks)
  - magamistoast
  - tugispetsialisti töökabinetist
  - riietusruumist
  - pesuruumist koos WC-ga

4.2. Rühma päevakava

Päevakava määrab kindlaks päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava võimaldab sujuvat üleminekut ühelt tegevuselt teisele.

- Lasteasutus on avatud kella 7.00 - 19.00 (12 tundi), töötab valverühm. Arendusrühm töötab kella 07.30 -18.00 (10,5 tundi)
- Rühmas töötavad 2 õpetajat, eripedagoog, logopeed ja õpetajaabi.
- Toitlustamine toimub:
  - 8.30 hommikusöök
  - 12.15 lõuna
  - 15.30 oode
- Lõunauinaku aeg on 13.00 - 15.00
- Tegevuste põhiaeg on 9.10 - 10.45 ja 15.00 - 16.45
- Individuaalne töö toimub vastavalt rühma plaanile kogu päeva vältel
- Õuesviibimise aeg on 11.00 - 12.00
- Tegevustes käsitletavat teemat leiavad kajastamist kõikide spetsialistide plaanides ja töös. Plaani koostamisel on aluseks laste individuaalne arengutase ning teadmiste ja oskuste hulk, mis selgitatakse välja uuringute käigus. Uuringute aeg on septembris.

4.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Arendusrühm on vanuseliselt liitrühm, kus töö toimub grupis ja/või individuaalselt. Rühmas töötavad kaks õpetajat, eripedagoog, logopeed ja õpetajaabi. Õppe- ja kasvatustöö toimub valdavalt individuaalselt mängulises vormis. Õpetajal on õigus vastavalt vajadusele teha muudatusi oma rühma kavandatud õppetegevuste plaanis. Õppe- ja kasvatustegevuste algusaeg on 9.10, kuid õppetegevused ei pea toimuma kindlatel aegadel (va muusika ja liikumine). Õpetajal on õigus otsustada, millal on kõige sobivam hetk plaanitud õppetegevuse läbiviimiseks, lähtudes laste huvist ja valmisolekust. Lapsed viibivad õues iga päev 1-2 korda päevas (vastavalt ilmastikule).

Valdkonnad	
Üldoskused	Iga päev
Mina ja keskkond	Iga päev
Keel ja kõne	2
Matemaatika	1
Kunst	3
Muusika	2
Liikumine	2

4.4. Üldoskused

Tallinna Kannikese Lasteaia õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- mänguoskused;
- sotsiaalsed oskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- enesekohased oskused.

Mitmed valdkondade taseme kirjeldused on ühtlasi ka üldoskuste taseme kirjeldused seega on need dubleerimise vältimiseks märgitud ühe valdkonna alla.

Üldoskuste kujunemist toetatakse igapäevaselt kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

4.4.1. Mänguoskused

- Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.
- Mänguoskuste arendamine toimub erinevate mänguliikide kaudu: rollimäng, loovmäng, ehitusmäng, õppemäng, liikumismäng. Mänguoskuste arendamine toimub lõimituna päevategevustesse ja eraldi juhendatud mängudena.
- Mängud planeeritakse rühma päevakavasse lähtuvalt rühma iseärasustest ja vajadustest.

I grupp	II grupp	III grupp
Manipuleerib esemetega	Valib mängu täiskasvanu suunamisel, tegutseb esemetega sihipäraselt;	Valib ise mängu, tegutseb esemetega sihipäraselt ja püsib mängus pikema ajaliselt
Manipuleerib esemetega	Matkib täiskasvanu juhendamisel mänguasjadega igapäevaseid tegevusi; söödab nukku, laob klotse auto kasti jne.	Teeb ise mänguasjadega igapäevaseid tegevusi; söödab nukku, laob klotse auto kasti jne.
On täiskasvanu suunamisel koos teistega ühistegevuses (nt hommikuring, teater).	Huvitub ühistegevusest ja teiste eeskujul võtab nendest osa (nt hommikuring, teater).	Püüab alगतada iseseisvalt ühistegevust(teater). Järgib mängureegleid.
Aktsepteerib teisi lapsi enda kõrval.	Täiskasvanu suunamisel mängib koos kaaslasega.	Palub kaaslaselt mänguasja, millega teine mängib. Jagab mänguasju teise lapsega.

4.5. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel tasemeti esitatakse kuues valdkonnas:

- Mina ja keskkond

- Keel ja kõne
- Matemaatika
- Kunst
- Liikumine
- Muusika

Õppe- ja kasvatustegevus toimub kolmel arengutasemel:

I tasemel sooritab õpilane õppetegevused koostegemisel, II tasemel sooritab õpilane õppetegevused suunamisel ja III tasemel võimalikult iseseisvalt.

4.5.1. Valdkond Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- Mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma;
- Omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- Väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- Väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- Märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- Sotsiaalne keskkond: mina, perekond, kodu, lasteaed, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, viisakusväljendid, tervislik toitumine, inimkeha, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- Looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond (looduse hoidmine);
- Tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmete sorteerimine, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

	I grupp	II-III grupp
Sotsiaalne keskkond	Reageerib eesnimele/teab oma eesnime, osutab endale.	Ütleb oma nime ja vanuse aastate arvuna või näitab sõrmedel.
	Reageerib emotsionaalselt pereliiget nähes.	Tunneb fotol pereliikmeid (ema, isa, õde, vend jne).
	Tunneb ära oma rühmakaaslased ja õpetajad.	Teab oma rühmakaaslaste ja õpetajate nimesid.
	Palub täiskasvanult abi viibates/käest võttes/pilkkontakti luues.	Oskab paluda ja tänada meelde tuletamisel.
	Tervitab ja jätab hüvasti meelde tuletamisel.	Tervitab ja jätab hüvasti.
	Mõistab korralduste "Ei", "Stopp" tähendust.	Reageerib keelule tegevuse lõpetamisega.
	Toimib visuaalse juhise (viibe, PCS-pilt, foto) järgi.	Toimib lihtsa verbaalse juhise järgi.
	Teab ja osutab oma kehaosadele.	Nimetab erinevaid kehaosaid.
Looduskeskkond	Märkab ümbritsevat loodust (lilled, puud).	Tunneb mõningaid lilli ja puid, hoidub okste murdmisest. Kastab lilli juhendamise järgi.
	Märkab vihma, lund, päikest. Eristab külma ja sooja (vett).	Märkab aastaegade vaheldumist.

Tehislik keskkond	Tunneb mõisteid kodu ja lasteaed.	Nimetab erinevaid ehitisi: kodu, lasteaed, pood jne.
	Teab oma voodi, kapi, käterätiku ja tooli asukohta. Näitab riietumisel üles aktiivsust. Järgib rühmareegleid täiskasvanu suunamisel.	Juhendamisel riietub ja asetab riided kappi/toolile. Järgib rühmareegleid iseseisvalt.
	Tunneb ära vähemalt kahest valikust nimetatud liiklusvahendi.	Nimetab/osutab erinevaid liiklusvahendeid: auto, buss, lennuk, jalgratas.

4.5.2. Valdkond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- Suudab järgida juhendaja lihtsamaid korraldusi ja adekvaatselt kõnele reageerida;
- kes ei saa häälikulist kõnet kasutada, suudab suhelda mittekõneliste kommunikatsioonivahendite vahendusel (žestid, lihtsustatud viiped, fotosid, PCS-pildid jne);
- suudab väljendada oma soove ja vajadusi.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- Sotsiaal-kommunikatiivsete oskuste arendamine (sõnavara laiendamine, laste suulise kõne korrigeerimine ja kõnetute laste puhul kõnet asendavate alternatiivsete suhtlusvahendite õpetamine).
- tajude arendamine (nägemistaju, rütmitaju, kuulmistaju, liigutustaju, ruumitaju)
- lugemise ja kirjutamise eeluskused

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

I tase	II tase	III tase
Tunnetab pilti – erinevaid pinnamaterjale (nt tunnetusraamat).	Vaatab pilte, raamatu illustratsioone, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele.	Osutab küsimisel pildil olevatele detailidele.
Kritseldab (abiga) kirjutusvahendiga paberile.	Oskab punktiirjoont üle joonida.	Oskab pliiatsit õigesti käes hoida. Teeb kirja eelharjutusi: vertikaal- ja horisontaaljooned, kald- ja kaarjooned.
Loob ja hoiab pilkkontakti.	Matkib artikulatsiooniaparaadi harjutusi. Rütmisalmide saatmine liigutustega. Häälikute, silpide järelkordamine.	Kaasalugemine vastavalt võimekusele.
Reageerib oma nimele.	Mittekõneliste helide eristamine ja äratundmine. Rühmakaaslaste nimede tundmine.	Sõnade järelkordamine.

Esemete äratundmine.	Esemepiltide äratundmine.	Räägib pildi või kogemuse põhjal üksikute lausungitega.
----------------------	---------------------------	---

4.5.3. Valdkond Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- rühmitab esemeid ühe-kahe tajutava tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid;
- tunneb ja oskab nimetada tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid;
- mõtestab loendamistegevust.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid;
- värvused.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

I grupp	II grupp	III grupp
Leiab samasuguse eseme kõrvutamise/peale asetamise teel.	Rühmitab esemeid kahe erineva värvuse järgi.	Jaotab esemeid suuruse, värvi või vormi järgi.
Tunnetab erinevaid materjale.	Eristab kahe eseme omadust (nt. märg-kuiv, soe-külm).	Mõistab või oskab nimetada omadusi <i>pehme, karvane, kõva</i> .
Tajub eset/manipuleerib esemega.	Tajub hulkade erinevust – üks ja palju.	Tajub hulkade erinevust-rohkem-vähem. Teab arvude õiget järjestust. Loendab esemeid.
Kritseldab kirjutusvahendiga paberile.	Teeb lihtsamaid kirja eelharjutusi: laineline joon, sik-sak.	Oskab joonistada kujundeid: ring, ruut, kolmnurk.
Paneb üksteise sisse kaks erineva suurusega eset.	Järjestab kuni kolm eset suuruse järgi.	Järjestab vähemalt neli eset suuruse järgi.
Tutvub asukoha mõistetega igapäevase tegevuse käigus.	Tutvub asukoha mõistetega (ees, taga, peal, all) õppetegevuse käigus.	Asetab esemeid näidise järgi (lina alla, karbi taha, laua alla).
Tutvub enne-pärast mõistetega igapäevase tegevuse käigus.	Teab mõisteid enne ja pärast ning toimib vastavalt.	Seostab tegevuse ja aja piltide abil. Osutab kalendris nädalapäevale/ aastaajale.
Tunnetab kandilisi ja ümmargusi esemeid.	Tajub geomeetriliste kujundite erinevusi (ring, ruut, kolmnurk).	Leiab valiku seast geomeetrilise kujundi (ring, ruut, kolmnurk).

4.5.4. Valdkond *Kunst*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- Tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- Kasutab õpitud voolimisvahendeid (savi, plastiliin, voolimispulk, voolimis-alus) ja –võtteid (pigistamine, venitamine, veeretamine, rullimine, silumine);
- Kasutab joonistamis- ning maalimisvahendeid (guaššvärvid, rasvakriidid, värvipliatsid, templid, paber, pintslid, veetops, lauakate) ja –võtteid (õige pintslihoid, joonistamine, värvimine, templitrükk, pintsliga vajutamine);
- Kasutab õpitud kleepimisvahendeid (paber, käärid, liimipulk, liimimisalus) ja –võtteid (rebimine, kortsutamine, kontuuri järgi lõikamine, kleepimine).
- Vaatleb valminud kunstiteoseid.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- Tehnilised oskused: voolimine, kleepimine, joonistamine, maalimine, rebimine; kortsutamine;
- Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

I grupp	II grupp	III grupp
Haarab eseme, küünitab selle poole.	Oskab eset käes hoida. Kasutab eset matkimise teel.	Kasutab kunstitarbeid iseseisvalt ja eesmärgipäraselt.
Tutvub erinevate kunstitegevustega.	Väljendab tegevuse kaudu oma meeleolu.	Osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale.
Laps tegutseb käsi käel koos täiskasvanuga.	Laps kortsutab paberit, joonistab ringi, tõmbab jooni, vajutab täppe.	Juhendamisel rebib paberit. Kasutab joonistamisel ja maalimisel mitut värvi. Töötab näidise järgi.
Püsib tegevuses määratud aja.	Jälgib oma tegevust.	Viib tegevuse iseseisvalt lõpuni ja vaatab tulemust.
Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.	Juhendamisel veeretab ja rullib ümar- ja piklikke vorme.	Ühendab voolimisel detaile, kujutab konkreetseid esemeid.
-	Lõikab juhendamisel kääridega paberit.	Lõikab iseseisvalt kääridega paberit.
Tunnetab käega erinevaid materjale (nt plastiliin, liiv, näpuvärvid, erinevad pinnamaterjalid).	Osutab küsitud detailidele.	Nimetab enda jaoks tähtsaid detaile.

4.5.5. Valdkond *Muusika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- Tunneb huvi muusikalise tegevuse vastu
- Suudab keskenduda kuulatavatele muusikapaladele, loodushäältele, hääliitsustele, linnulaulule ja neid eristada
- Suudab matkida täiskasvanu liikumist, tantsimist ja pillimängu

Valdkonna *Muusika* sisu:

- Laulmine
- Muusika, häälte ja helide kuulamine
- Muusikalis-rütmiline liikumine: tantsimine
- Pillimäng: kõlapulgad, marakad, kõrinad, tamburiin, kastanjetid, trumm, kannel, ksülofon, triangel

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

	I grupp	II grupp	III grupp
Laulmine	Häälitseb.	Matkib hääli ja häälistsusi.	Kordab sõnu, silpe, korduvaid osi laulus.
	Teeb liigutusi koostegevuses täiskasvanuga.	Matkib täiskasvanu lihtsamaid liigutusi.	Oskab sooritada ja muuta liigutusi kooskõlas tekstiga.
Muusika kuulamine	Kuulab laulu, erinevaid helisid, pille. Pöörab pea heliallika suunas.	Tunneb ära üksikuid tuttavaid häälistsusi, olmeääli, loodushääli.	Tunneb passiivselt rütmipilli. Tunneb ära õpitud laulu.
Pillimäng	Manipuleerib heli tekitava lelu või pilliga.	Mängib abiga rütmipillil (nt trumm, marakad, kõlapulgad).	Kasutab õigeid mänguvõtteid rütmipillidega mängus. Oskab vahetada tempot. Oskab lõpetada pillimängu koos muusikaga.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Elavneb muusikat kuulates. Teeb täiskasvanu abiga kaasa lihtsaid liigutusi.	Matkib täiskasvanut: plaksutab, patsutab, koputab jne.	Oskab liikumisel kasutada erinevaid vahendeid (rätik, pall, lint jne). Oskab liikuda käest kinni ringjoonel või paaris. Orienteerub ruumis. Tegutseb täiskasvanu juhendamisel ja oskab neid oskusi kasutada teistes situatsioonides.

4.5.6. Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- Tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
- Suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
- Tegutseb aktiivselt nii ükski kui rühmas
- Järgib esmaseid ohutusnõudeid

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- Põhiliikumised
- Liikumismängud

- Erinevad spordialad
- Tants ja rütmika
- Kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

I grupp	II grupp	III grupp
Järgib täiskasvanu abiga lihtsaid individuaalseid korraldusi: Too! Viska! Pane! Keera!	Sooritab harjutusi matkimise teel koos teiste lastega, jälgib õpetajat.	Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.
Tuttavas ruumis liigub vastavalt oma võimetele. Suudab trepist abiga üles-alla liikuda, toetub kindlalt käsipuule.	Kõnnib ja jookseb ruumis vabalt. Liigub trepist vahelduvsammuga.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpetaja abil ja toetusel. Veeretab palli õpetajale.	Sooritab põhiliikumisi vastavalt õpetaja lihtsatele korraldustele. Oskab jooksul vahetada suunda. Viskab palli kahe käega. Hüppab edaspidi ilma kukkumata. Jookseb või kõnnib muusika või rütmilugemise saatel.	Sooritab põhiliikumisi iseseisvalt. Viskab palli kasti. Roomab takistuse alt läbi. Kiigub iseseisvalt, hoiab hoogu. Hüppab ühest rõngast teise.
	Kõnnib tasakaalupingil. Hüppab pingilt maha. Hüppab rõngasse ja sellest välja.	Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.
Haarab väikseid esemeid ühe käega, eelistades domineerivat kätt. Liigub koos vahendiga.	Kasutab harjutuste sooritamisel erinevaid vahendeid (kepp, pall, rõngas, rätik jne).	Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt. Täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Liigutab end koos teiste lastega täiskasvanu õhutusel. Liigub muusika saatel.	Jookseb ja kõnnib ringis samas suunas koos teiste lastega. Liigub koos teiste lastega muusika saatel.	Sooritab üheaegselt kaaslastega rütmiharjutusi

5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus pervasiivsete arenguhäiretega laste rühmas

5.1. Rühma komplekteerimise põhimõtted

Pervasiivsete arenguhäiretega laste rühmas on lapsed vanusega 3-7 eluaastat, normatiivne laste arv on kuni 4 last.

Rühmaruum on omaette tervik ning koosneb

- mängutoast (mis on ühtlasi töö- ja söögitoaks);
- magamistoast;
- tugispetsialisti töökabinetist;
- rietusruumist;
- pesuruumist koos WC-ga.

5.2. Rühma päevakava

Päevakava määrab kindlaks päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava võimaldab sujuvat üleminekut ühelt tegevuselt teisele.

- Lasteasutus on avatud kella 7.00 - 19.00 (12 tundi), töötab valverühm. Pervasiivsete arenguhäiretega laste rühm töötab kella 07.30 - 18.00 (10,5 tundi)
- Rühmas töötavad 2 õpetajat, eripedagoog ja õpetajaabi.
- Toitlustamine toimub:
  - 8.30 hommikusöök
  - 12.15 lõuna
  - 15.30 oode
- Lõunauinaku aeg on 13.00 - 15.00
- Tegevuste põhiaeg on 9.10 - 10.45 ja 15.00 - 16.45
- Individuaalne töö toimub vastavalt rühma plaanile kogu päeva vältel
- Õuesviibimise aeg on 10.00 - 12.00
- Tegevustes käsitletavat teemat leiavad kajastamist kõikide spetsialistide plaanides ja töös. Plaani koostamisel on aluseks laste individuaalne arengutase ning teadmiste ja oskuste hulk, mis selgitatakse välja uuringute käigus. Uuringute aeg on septembris.

5.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Rühma tegevuskava sisaldab erinevaid õppetegevusi, mis võivad läbida kogu nädala lõimituna või eraldi õppetegevustena, individuaal- ja rühmatundidena.

Mina ja keskkond	iga päev
Keel ja kõne	1 kord nädalas
Kunst	1 kord nädalas
Muusika	2 korda nädalas
Matemaatika	1 kord nädalas
Liikumine	2 korda nädalas
Üldoskuste arendamine , sh mänguskused ja sihipärane tegevus	iga päev

Iga õpetaja kavandab oma rühma õppe- ja kasvatustegevuse ning koostab õppe- ja kasvatustegevuse kava. Konkreetsete tegevused ja mängud planeeritakse rühma päevakavasse nädala kaupa. Neid seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad, mis on toodud valdkonnas *Mina ja keskkond*.

Lapse individuaalsed arenduskavad koostatakse üheks õppeaastaks.

Õppetöö suveperioodil toimub 1. juuni – 31. august. Sel perioodil on kavandatud enamus tegevusi viia läbi õuesoleku ajal. Teemade valiku otsustab rühma õpetaja vastavalt ilmastikule ja sobivalt aastaajale.

Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale ja kergemalt raskemale. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi.

Rühmas töötavad 2 õpetajat, eripedagoog ja õpetajaabi.

5.4. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu

Käsitletavat teemasid.

September - Mina

Laps. Minu nimi. Kes ma olen - poiss / tüdruk.

Minu nägu: silmad, nina, suu, kõrvad.

Inimkeha: pea, käed, jalad, kõht, selg, sõrmed, varbad.

Mina ja igapäevatoimingud: mina söön, magan, panen ennast riidesse.

Oktoober – Sügisannid

Õun, pirn, ploom. Puuviljade eristamine suuruse, kuju ja värvuse järgi.

Porgand, tomat, kartul, kapsas. Aedviljade eristamine suuruse, kuju ja värvuse järgi.

Sügis õues: viljad, värvilised lehed. Metsaannid (seened, pohlakad, jõhvikad, pihlakad).

Lasteaed, Lasteaia nimi, rühma nimi. Rühmakaaslaste nimed. Rühmaruumid, mööbel, nende otstarve. Lasteaias töötavad arst, kokk jne. Kus asuvad köök, arsti kabinet, saal jm.

November – Kodu ja liiklus.

Perekond. Pereliikmed ja nende nimed, ühine perekonnanimi. Ema, isa pilt, ema ja isa hääl.

Koduloomad. Koer, koera välimus: kõrvad, saba, karvad, hambad, käpad. Koer sööb liha, närib konti. Kass, kassi välimus: kõrvad, saba, vurrud, teravad küüned. Kass sööb kala, liha, joob piima.

Papagoi, kala, küülik vms. Lemmikloomad lasteaias külas.

Kodu. Erinevad ruumid, mööbel kodus, nende otstarve. Kodused tööd: koristamine, nõude, põrand, riide pesemine. Kodutehnika: külmkapp, televiisor. Jäätmed (prügi).

Liiklus: sõidukid, valgusfoor, ülekäigurada, helkur. Mänguautod toas ja pärisautod tänaval.

Detsember – Jõuluaeg

Küünal. Algab advendiaeg. Küünla süütamine, puhumine. Küünal on soe.

Piparkookide küpsetamine ja kaunistamine, söömine. Jõuluvanale luuletuse õppimine.

Jõuluvana. Päkapike on jõuluvana abilised, toovad kingitusi, piiluvad akna taga. Jõulupidu.

Kuusk: okkad, tüvi. Kuusk tuuakse jõuluks tuppa. Kuuse kaunistamine.

Jaanuar – Talv

Talve iseloomulikud tunnused: külm, lumi, raagus puud. Talveilmade jälgimine.

Lumi. Lumi on külm, valge. Lumepall on ümmargune. Lumememme ehitamine. Lumi õues ja toas (jääkapis). Lumi sulab soojas. Sooja ja külma eristamine.

Jää. Jääpurikas. Jää on külm. Soojas jää sulab. Jää õues ja toas (jääkapis). Lumi on pehme, aga jää on kõva.

Talveriided. Talvel on paneme selga soojad riided: jope selga, püksid ja saapad jalga, mütsi pähe, kindad kätte, salli kaela.

Veebruar – Sõber; Vastlapäev

Linnud talvel: tihane, leevike. Mida nad söövad. Linnude toitmine.

Sõber, sõbrapäev. Sõbra nimi. Sõbra tähtsus. Pai, kallistused sõbrale. Sõbrad lasteaias. Mängud sõpradega, jagan oma asju sõpradega.

Muud koduloomad: lammas, hobune vm. Millised nad välja näevad, mis häält nad Vastlapäev, kelgutamine, vastlakukkel.

Märts – Muinasjutt; Munapäeva

Metsloomad: Jänes. Jänese välimus: pikad kõrvad, saba. Jänes hüppab. Jänes elab metsas, sööb heina, talle maitseb ka kapsas ja porgand. Karu, hunt.

Muinasjutt, hea ja halva tähendus. Liisusalmid, rahvalaulud.

Teater, nukuteater, etenduse tegemine.

Metsloomad. Karu, hunt, jänes. Jänese välimus: pikad kõrvad, saba. Jänes hüppab. Jänes elab metsas, sööb heina, talle maitseb ka kapsas ja porgand.

Aprill – Kevad

Kevade algus. Kevadilmade vaatlus: päike, pungad. Vesi vuliseb. Lumi sulab.

Esimesed kevadlilled: metsas kasvavad ülane ja sinilill, aias kasvavad lumikelluke ja nartsiss.

Linnud ja loomad kevadel: kuldnokk. Karu ärkab talveunest.

Kevadised tegevused õues: riisumine, lillede istutamine, koristamine.

Mai – Lilled, päike

Kevadised lilled: võilill, tulp, piibeleht.

Emadepäev. Emadepäeva kontsert laulmine, tantsimine. Emale lillede kinkimine, kaardi meisterdamine.

Puud ja põõsad: sirel, kastan. Puulehed ja õied.

Päike: soe, vari.

Juuni – Loodus minu ümber

Muru.

Suveilmade vaatlus.

Putukad: lepatriinu, mesilane, liblikas, kärbes vms.

Putukad: ämblik, sipelgas.

August – Liiv, vesi

Liiv. Liivakastis vormidega kujundite tegemine, ehitamine, kühvliga liiva ämbrisse tõstmine. Liiv määrab käsi.

Vesi. Vesi on märg, liiv on kuiv. Vesi võib olla külm või soe. Vees saab ujuda. Veega saab pesta. Vett saab juua.

Kivi. Kivi on suur või väike, kõva, raske. Kiviga kopsimine.

Lasteaia õueala: muru, liivakast, teerada, kiiged jne

5.5. Valdkondade eesmärgid, põhimõtted, sisu, eeldatavad tulemused

5.5.1. Valdkond *Mina ja keskkond*

Eesmärgid on, et laps

- Mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- Omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- Väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- Väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- Märkab nähtusi ja muutusi looduses

Valdkonna *Mina ja keskkond* **sisu**:

- Sotsiaalne keskkond: mina, perekond, kodu, lasteaed, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, üldinimlikud väärtused, tervislik toitumine, inimkeha, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- Looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, eluskeskkond, inimese mõju loodusele;
- Tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppeaasta läbimisel vanuseti

	3-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Sotsiaalne keskkond	Teab oma nime, osutab endale	Ütleb oma nime
	Osutab oma perekonnaliikmetele	Teab oma pereliikmeid (ema, isa, õde, vend jne)
	Tunneb ära oma rühmakaaslased ja õpetajad	Teab oma rühmakaaslaste ja õpetajate nimesid
	Oskab paluda ja tänada meeldetuletamisel	Oskab paluda ja tänada.
	Tervitab tuttavaid lapsi ja täiskasvanuid meeldetuletamisel	Tervitab tuttavaid ja lehvitab hüvastijätuks.
	Reageerib keelule.	Ootab oma järjekorda.
	Käitub täiskasvanu korralduse järgi.	Käitub üldkasutatavates kohtades rahuldavalt.
	Teab ja osutab oma kehaosadele.	Nimetab erinevaid kehaosaid.
Looduskeskkond	Hoidub lillepeenrale astumisest.	Tunneb mõningaid lilli ja puid.
	Osutab päikesele.	Kastab lilli juhendamise järgi. Nimetab või osutab päike, puu, lill)
	Tajub vihma, lund, päikest. Tunneb külma, sooja vee erinevust.	Märkab aastaegade vaheldumist. Jälgib lillede kasvamist, õitsemist.
Tehislik keskkond	Saab aru mõistest kodu ja lasteaed.	Nimetab erinevaid ehitisi: kodu, lasteaed, pood jne.
	Teab oma voodi asukohta.	Paneb selga magamisriided abiga.
	Saab aru mõistetest auto ja buss.	Nimetab erinevaid liiklusvahendeid: auto, buss, lennuk, jalgratas

5.4.2. Valdkond Keel ja kõne

Eesmärgiks on sotsiaal-kommunikatiivsete võimete parandamine (laste suulise kõne korrigeerimine ja kõnetute laste puhul kõnet asendavate alternatiivsete suhtlusvahendite õpetamine).

Taotletakse, et laps

- oskab kuulata ja adekvaatselt kõnele reageerida
- kes ei saa häälikulist kõnet kasutada, suudab suhelda mittekõneliste kommunikatsioonivahendite vahendusel (žestid, lihtsustatud viiped, piktogramm)
- suudab väljendada oma soove ja vajadusi;
- saab rääkimiskogemusi, õpib paremini rääkima ja kõne abil suhteid looma;
- suudab oma tegevust kõne abil kommenteerida.

Alateema **tajude arendamine** (nägemistaju, rütmitaju, kuulumistaju, liigutustaju, ruumitaju)

- pilkkontakti loomine ja hoidmine;
- tegevuse jälgimine ja imiteerimine;
- artikulatsiooniaparaadi arendamine;
- rütmisalmide saatmine liigutustega;
- kaasalugemine vastavalt võimekusele,
- häälikute, silpide, sõnade järelkordamine;
- mittekõneliste helide eristamine ja äratundmine;
- oma nimele reageerimine, rühmakaaslaste nimede tundmine;
- esemete ja esemepiltide äratundmine;
- lihtsate korralduste mõistmine.

5.4.3. Valdkond *Matemaatika*

Eesmärgiks on, et laps

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja nimetab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- tunneb ja oskab nimetada geomeetrilisi kujundeid;
- mõtestab seoseid arvudereas;

Valdkonna *Matemaatika* **sisu**:

- hulgad, loendamine ja arvud
- suurused ja mõõtmine
- geomeetrilised kujundid

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Oskab näidata või nimetada mänguvasju	Rühmitab esemeid kahe erineva suuruse järgi	Jaotab esemeid kahe erineva suuruse või värvi järgi
Tajub erinevaid materjale.	Mõistab või oskab nimetada sile, pehme, karvane, kõva	Rühmitab esemeid kahe erineva pinnaomaduse järgi
Tajub hulkade erinevust – üks ja palju	Tajub hulkade erinevust-rohkem, vähem.	Teab arvude 1-5 järjestust; võrdleb hulki kuni 5ni loendamise teel
Tõmbab paberile jooni.	Oskab joonistada kujundeid.	Teeb kirja eelharjutusi – lihtsamaid
Paneb kaks eset kasvavasse järjekorda.	Paneb kolm eset võrdlemise teel kasvavasse järjekorda.	Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus)
Tutvub asukoha mõistetega (ees, taga, peal, all)	Rühmitab esemeid asendi järgi (üleval, all, ees, taga)	Asetab esemeid asendi järgi (lina alla, karbi taha, laua all)
Teab 2 ööpäeva osa: päev-öö	Oskab oodata päevarütmide vahetust: hommik, lõuna, õhtu, öö.	Seostab tegevuse ja aja Osutab nädalapäevale ja aastaajale
Tegutseb pallimängus.	Tajub geomeetriliste kujundite erinevusi (ring, ruut, kolmnurk).	Leiab valiku seast geomeetrilise kujundi (ring, ruut, kolmnurk).

5.4.4. Valdkond *Kunst*

Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- Tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- Kasutab õpitud voolimisvahendeid (savi, plastiliin, voolimispulk, voolimisalus) ja –võtteid (pigistamine, venitamine, veeretamine, rullimine, silumine);
- Kasutab joonistamis- ning maalimisvahendeid (guaššvärvid, rasvakriidid, värvipliatsid, templid, paber, pintsliid, veetops, lauakate) ja –võtteid (õige pintslihoid, joonistamine, värvimine, templitrukk, pintsliga vajutamine)
- Kasutab õpitud kleepimisvahendeid (paber, käärid, liimipulk, liimimisalus) ja –võtteid (rebimine, kontuuri järgi lõikamine, kleepimine)

Valdkonna *Kunst* **sisu**:

- Tehnilised oskused: voolimine, kleepimine, joonistamine, maalimine
- Kujutamine ja väljendamine: :mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Haarab eseme, küünitab selle poole.	Oskab eset käes hoida.	Kasutab eset matkimise teel.
Tegutseb emotsionaalselt.	Väljendab tegevuse kaudu oma meeleolu	Osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale
Tajub käega erinevaid vahendeid.	Kortsutab paberit.	Kasutab joonistamisel ja maalimisel mitut värvi
Püsib tegevuses määratud aja.	Jälgib oma tegevust.	Vaatab tulemust
Tajub käega erinevaid materjale.	Juhendamisel rebib paberit.	Juhendamisel voolib ümar- ja piklikke vorme.
Tajub pilti – erinevaid pinnamaterjale (nt vanniraamat).	Vaatab pilte, raamatu illustratsioone, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele.	Osutab küsimisel pildil olevatele detailidele.

5.4.5. Valdkond *Muusika*

Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- Tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest
- Suudab keskenduda kuulatavatele muusikapaladele, loodushäältele, hääliitsustele, linnulaulule ja neid eristada
- Suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- Tunneb huvi muusikalise tegevuse vastu.

Valdkonna *Muusika* **sisu**:

- Laulmine
- Muusika, hääle ja helide kuulamine;

- Muusikalis-rütmiline liikumine; tantsimine;
- Pillimäng kõlapulgad, marakad, kõrinad, tamburiin, kastanjetid, trumm

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Laulmine	Häälitseb.	Matkib hääli ja häälistsusi	Matkib üksikuid märgatavaid sõnu, silpe, korduvaid osi.
	Kordab oma häälistsust.	Teeb täiskasvanu abiga kaasa lihtsamaid liigutusi.	Oskab sooritada ja muuta liigutusi kooskõlas tekstiga.
Muusika kuulamine	Kuulab laulu, erinevaid helisid, pille. Pöörab pea heliallika suunas	Tunneb ära üksikuid tuttavaid häälistsusi, olmeääli, loodushääli.	Tunneb passiivselt rütmipilli. Tunneb ära õpitud laulu.
Pillimäng	Manipuleerib heli tekitava lelu või pilliga.	Mängib abiga rütmipillil: trumm (patsutab), kõrin, kakrad.	Omandab õiged mänguvõtted rütmipillidega mängus. Oskab vahetada tempot. Oskab lõpetada pillimängu koos muusikaga.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Aktiviseerub liigutuslikult. Teeb täiskasvanu abiga kaasa lihtsaid liigutusi.	Matkib täiskasvanut: plaksutab, patsutab, koputab jne.	Oskab kasutada erinevaid vahendeid (rätik, pall, lint jne). Oskab liikuda ringjoonel, paaris. Orienteerub ruumis. Tegutseb täiskasvanu juhendamisel ja oskab neid oskusi kasutada teistes situatsioonides.

5.4.6. Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps

- Tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
- Suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- Tegutseb aktiivselt nii üksi kui rühmas;
- Mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- Järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* **sisu**:

- Põhiliikumised;
- Liikumismängud;
- Erinevad spordialad;
- Tants ja rütmika
- Kehalise kasvatuselised teadmised: ohutus ja hügieen

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Järgib lihtsaid individuaalseid korraldusi: Too! Viska! Pane! Keera!	Sooritab harjutusi matkimise teel koos teiste lastega. Jälgib õpetajat ja kaaslasti.	Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.
Tuttavas ruumis liigub vastavalt oma võimetele. Suudab tõusta ja laskuda trepist abiga.	Liigub nii toas kui õues sujuvalt.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpetaja abil ja toetusel. Kõnnib ja jookseb ruumis vabalt. Veeretab palli õpetajale. Viskab palli kahe käega. Viskab palli kasti. Roomab takistuse alt läbi.	Sooritab põhiliikumisi vastavalt õpetaja lihtsatele korraldustele. Oskab jooksul vahetada suunda. Hüppab edaspidi ilma kukkumata. Tuleb trepist alla vahelduvsammuga. Jookseb või kõnnib muusika või rütmilugemise saate. Kiigub iseseisvalt, hoiab hoogu.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii, et liigutused on koordineeritud, rütmilised
Jookseb käte liigutamisega. Hüppab rõngasse ja sellest välja	Kõnnib tasakaalupingil. Hüppab pingilt maha. Hüppab ühest rõngast teise.	Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.
Veeretab ja viskab palli kaaslastele kahe käega. Haarab väikseid esemeid ühe käega, eelistades domineerivat kätt.	Viskab ühe käega palli objekti suunas. Püüab kinni ühe käega pehme palli. Põrgatab palli. Kasutab harjutuste sooritamisel erinevaid vahendeid (kepp, pall, rõngas, rätik jne). Trepil kõndides toetub kindlalt käsipuule.	Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt. Täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Jookseb ja kõnnib koos teiste lastega täiskasvanu õhutusel. Liigub muusika saatel.	Jookseb ja kõnnib ringis samas suunas koos teiste lastega. Liigub koos teiste lastega muusika saatel	Sooritab üheaegselt kaslastega rütmiharjutusi.
Kõnni- ja jooksuharjutustel hoiab käes vahendeid.	Sooritab vahenditega harjutusi. Veab kelku mäest üles.	Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lint, rätik, rõngas, suusad, kelk jne.)

Sooritab lihtsaid harjutusi võimlemiskepiga. Hüppab rõngasse ja välja koosjalgu.	Toob trepist üles esemeid. Sooritab harjutusi võimlemiskeppidega.	
---	--	--

5.4.7. Üldoskused

Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab laps uue teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mänguoskuse arendamine toimub erinevate mängu liikide kaudu: rollimäng, loovmäng, ehitismäng, õppemäng, liikumismäng. Mänguoskuste arendamine toimub lõimituna päevategevustesse ja eraldi juhendatud mängudena. Mängud planeeritakse rühma päevakavasse lähtuvalt rühma iseärasustest ja vajadustest.

Laste eeldatavad mänguoskused vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Suhtub nukusse kui last sümboliseerivasse mänguasjasse; saab mängust positiivse elamuse;	Valib ise mängu, tegutseb esemetega sihipäraselt;	Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumisele;
Teeb täiskasvanuga mänguasjadega tuttavais tegusid; sööb nukku, laob klotse auto kasti jne.	Kasutab mängudes teadmisi ümbritsevast.	Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
Ehitab klotsidest, konstrueerib.	Ehitab ja mängib ehitatuga (maja, sild garaaž)	Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.
Huvitub ühistegevuses osavõttust (nt nukuteater)	Võtab osa lavastusmängudest.	Täidab mängudes erinevaid rolle õpetaja juhendamisel.
Võtab osa sõrmemängudest täiskasvanuga.	Mängib vanemate lastega täiskasvanu juhendamisel lauamänge, järgides reegleid.	Järgib mängureegleid.
Mängib rahulikult ka mängukaaslasega, käitub adekvaatselt.	Mängib eakaaslastega rollimänge täiskasvanu juhendamisel (juuksur, pood, arst)	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele õpetaja juhendamisel.
Lülitub emotsionaalselt mängu; mängib koos kaaslasega.	Palub kaaslaselt mänguasja, millega teine mängib.	Jagab mänguasju teise lapsega.
Kasutab erinevaid mänguasju ja esemeid mängudes.	Kasutab mängudes teadmisi ümbritsevast.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

- Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motovatsioone.
- Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.
- Peenmotoorika kohmakuse tõttu esinevad raskused esemete omaduste uurimisel ja esemete kasutamise harjutamisel;
- Probleemid kõne arengus tekitavad raskusi kognitiivses arengus, sest kõne aitab eristada, üldistada, analüüsida ja klassifitseerida.

Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Eristab esemeid suur-väike.	Rühmitab esemeid (nt 2 värvi järgi; suur-väike)	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg); tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi õpetaja suunamisel
Tajub lihtsamaid ruumisuhteid.	Suulise korralduse järgi näitab õpitud kehaosi endal ja kaaslastel.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt.
Tegutseb lihtsate korralduste järgi. Too! Ei tohi! Vii! Pane! Võta! Anna!	Oskab eseme ja didaktilise vahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.	Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma tegevusele.
Kasutab esemeid kasutusviisi järgi (nt sööb lusikaga, kuivatab käterätikuga)	Teab ette rutiinsete tegevuste/sündmuste ajalisi järgnevust (nt söömisele järgneb WC toiming, riie-tumisele järgneb õue minek)	Teab ette rutiinsete tegevuste/sündmuste ajalisi järgnevust ja viib alustatud tegevuse lõpuni.
Osaleb omaalgatuslikul tegevusel (nt laua-koristamisel)	Tegutseb tuttavas olukorras iseseisvalt.	Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
Tunneb rõõmu tegevusest.	Väljendab positiivset emotsiooni uutes tegevustes.	Suhtub tegevusse positiivselt.
Paneb erineva kujundi vastavasse vormi –ümar, kandiline	Rühmitab esemeid ühe tunnuse põhjal kahte ossa (kuju/vorm)	Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate väliste tunnuste abil.
Teab eseme asukohta, mis ei ole nähtaval, aga on seal püsivalt olnud (nt riided kapis, lusikad sahtlis jne)	Nähes/kuuldes signaal eset, mõistab järgnevat sündmust ja reageerib toimingut esile kutsuvalt.	Oskab vajadusel tegevusi jätkata.

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Erivajadustega lapsel võib esineda erinevaid mõjusid sotsiaalsete oskuste arengule:

- Vastumeelsus teatud sensoorsetele stiimulitele;
- Ebatavaline käitumine sotsiaalsetes situatsioonides;
- Sageli eemalolev, kuigi on teiste seltskonnas;
- Suutmatust tegutseda teiste lastega

- Esemete kasutamisoskus on piiratud;
- Ei talu muudatus, seetõttu on ümbritseva ja sellega seonduvate kogemuste laiendamine raske.

Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Hakkab märkama teist last (puudutab, patsutab)	Tegutseb kõrvuti teise lapsega.	Mõistab lihtsaid korraldusi, täidab neid koostegevuses.
Tervitab ja jätab hüvasti meeldetuletamiseta.	Tervitab ja jätab hüvasti.	Tegutseb koos teise lapsega.
Vaatab inimest, kelle tähelepanu tahab endale tõmmata.	Hoiab silmsidet, kui talle pööratakse tähelepanu	Otsib abi (nt võtab täiskasvanu käest); annab märku soovist (oskab oma soove väljendada)
Tunneb ära tuttava eseme.	Aktsepteerib teiste omandit.	Jagab oma toitu, mänguasju.
Väljendab hellust ja heameelt.	Saab aru, kui kiidetakse või riieldakse.	Väldib teatud ohtlikke olukordi talle tuttavates situatsioonides
Tunneb ära tuttavat inimesed (ema, isa, õpetaja)	Täidab lihtsamaid korraldusi.	Käitub üldkasutatavates kohtades rahuldavalt.

Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist

Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Hakkab kujunema soov ise tegutseda.	Soov ise tegutseda.	Suudab oma tugevaid emotsioone nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada
Ootab täiskasvanupoolset tarvete rahuldamist.	Lapsel kujuneb põhjustagajärg seos.	Oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Manipuleerib leluga.	Teab igapäevaselt kasutatavate lelude otstarvet.	Algatab mängu ja tegevusi.
Tegutseb täiskasvanu juhendamisel.	Teab käitumisreegleid tuttavas keskkonnas.	Oskab käitumisreegleid üle kanda uudsesse olukorda.
	Sööb iseseisvalt, käib WC, peseb ja kuivatab käed meeldetuletamata.	Saab hakkama lihtsama eneseteenindamisega.
Oskab tegutseda esemetega neid lõhkumata	Koristab enda järel meeldetuletamisel	Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

6. Erivajadustega laste arengu toetamise põhimõtted, sh korraldus

Tallinna Kannikese Lasteaias käivad erivajadustega lapsed, kes on suunatud Tallinna ja Harjumaa laste nõustamiskomisjoni otsusega meie lasteaeda. Lasteaia õppekava on koostatud erivajadusega lastele nende eripära arvestades. Vajadusel, kui lasteaia õppekava ei ole lapsele jõukohane, koostab rühma meeskond õppeaasta algul lapsele individuaalse arenduskava (IAK). Individuaalne arenduskava koostatakse ka kõigile koolipikenduse saanud lapsele. IAK kooskõlastatakse ja allkirjastatakse lapsevanemaga. IAK vaadatakse üle kaks korda õppeaastas ja seatakse uued eesmärgid, kui eelmised on täidetud.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse igapäevatoimingutes, vabamängus ja õpetaja suunatud tegevustes. Kannikese lasteaias toimub laste arengu analüüsimine ja hindamine järgmiselt:

- Septembris** Kõik spetsialistid teostavad omapoolsed uuring-analüüsid kokkulepitud vormi ja nõuetekohaselt kirjalikult.
- Novembris** Toimuvad esimesed (I) ülemajalised analüüsipäevad rühmade kaupa, kus kõik spetsialistid annavad hinnangu lapse arengule, edusammudele ja toimetulekule. Kokkuvõtted vormistatakse kirjalikult.
- Aprillis** Toimuvad teised (II) analüüsipäevad õppeaasta edusammude märkimiseks laste arengus, edusammude märkimiseks laste arengus, koolipikenduse taotlemiseks ja vajadusel koolitüübi määramiseks.
- Mais** Kõik spetsialistid teostavad omapoolsed uuring- analüüsid koondülevaate saamiseks lapse arengust kokkulepitud vormi ja nõuete kohaselt kirjalikult.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused, tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Dokumenteerimiseks kasutatakse arengu hindamise tabelit.

- Uuring-analüüsi tabelid on ülesehitatud lapse võimete, arengu ja teadmiste-oskuste miinimumnõudmistest lähtuvalt ainevaldkondade kaupa.
- Tabelite täitmisel võib kasutada kokkulepitud tingmärke või sõnalist vormistust
- Kaks korda õppeaasta jooksul viiakse läbi arenguvestlusi lapsevanematega, mis on dokumenteeritud õpetajapoolse hinnangu ning vanemate ühise kokkuleppe edasiseks, mis annab sisendi õppekava arendustöös.

7. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sh korraldus

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatus-tegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogide suunatud tegevustes.

Lapse arengu analüüsimisel ja hindamisel kasutatakse lapse arengu hindamise tabelit, vestlust, intervjuud, koolivalmiduse testi ja laste töid.

Lapse arengu hindamiseks on väljatöötatud nõutud pädevuste kriteeriumid tuginedes riiklikule õppekavale ja lasteaia õppekava üldoskuste ning ainevaldkondade lapse arengu eeldatavatele

tulemustele. Õpetajad jälgivad lapse arengut, hindavad ning täidavad kaks korda õppeaastas lapse arengu hindamise tabeli. Rühmaõpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega tegelevate pedagoogidega ja logopeedi /eripedagoogi ning lapsevanemaga.

Rühma pedagoogid (õpetajad, tugispetsialist) analüüsivad rühma laste õppe- ja kasvatus-tegevuse tulemusi ning arengut kaks korda õppeaastas pedagoogilisel nõukogul. Kokkuvõtte laste arengust esitatakse kevadel õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsis ja see on aluseks järgneva õppeaasta eesmärkide kavandamisel ja tegevuskava koostamisel.

Lapsevanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust rühma koosolekul õppeaasta algul. Õpetaja vahetab lapsevanemaga lapse arengualast informatsiooni igapäevaste vestluste ajal.

Tagasiside lapse arengust annavad pedagoogid **arenguvestlusel**, mis toimub üks, vajadusel kaks korda õppeaastas. Arenguvestlus annab lapsevanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

Arenguvestlus toimub eelnevalt koostatud küsimustiku alusel. Arenguvestluse viivad läbi lasteaiaõpetaja ja logopeed/eripedagoog. Arenguvestluse läbiviimiseks lapsevanem märgib rühma poolt antud ajavahemikus talle sobiva vestluse kuupäeva ja kellaaja. Lapse arenguvestlusest tehakse kirjalik kokkuvõte.

7.1. Koolivalmiduskaart

Lapse arengu hindamine ja analüüsimine on oluline lapse eripära mõistmiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut, tunnustades lapse toimetulekut ja arenemist ning tunnustades positiivseid hoiakuid ja huvi.

Koolivalmiduskaart (Lisa 1) koosneb järgmistest alalõikudest:

1. lapse tunnetus- ja õpioskused
2. sotsiaalsed ja mänguuskused
3. enesekohased oskused
4. kõne areng
5. üldfüüsiline areng
6. lapse arengu tugevad küljed
7. lapse toetamist vajavad küljed, soovitus edaspidiseks
8. arvamus koolivalmiduse kohta

Koolivalmiduskaart on neutraalne ja hinnanguvaba, toetab lapse enesehinnangut, lähtub konkreetsest lapsest, väärtustab tema saavutusi, tunnustab tema toimetulekut ja arenemist ning positiivseid hoiakuid ja huvi. Toob esile lapse arengu tugevad küljed ning annab soovitusi edaspidiseks. Koolivalmiduskaardi koostamisest võtavad osa kõik lapsega töötanud pedagoogid. Lasteasutuse õppealajuhataja vastutab koolivalmiduskaardi sisu ja kvaliteedi eest.

Koolivalmiduskaardi täitjateks on rühmaõpetajad, tugispetsialistid ja kõik teised spetsialistid, kes lapsega on töötanud. Koolivalmiduskaart täidetakse individuaalselt iga lapsega õppe- ja kasvatustegevuse protsessis lapse jälgimise, vestluste ja ülesannete lahendamise ning ühistegevuse, mängu, eneseteenindamise ja suhtlemise käigus.

Koolivalmiduskaart koostatakse hiljemalt 30. maiks ja väljastatakse lapsevanemale lapse lasteasutusest lahkudes allkirja vastu. Koolivalmiduskaardid registreeritakse.

7.2.Lapse individuaalsuse kaart

Tallinna Kannikese Lasteaias koostatakse tasandusrühma lapsele *Lapse individuaalsuse kaardi II tasand* ja arendusrühma lapsele *Lapse individuaalsuse kaardi I tasand*. Dokument on mõeldud arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste arengu kirjeldamiseks.

Lapse individuaalsuse kaarti täidetakse õpetajate ja tugispetsialisti poolt kaks korda aastas: 15. oktoobriks ja 15. märtsiks. See on aluseks laste uuringanalüüside läbiviimisel. Kaardi täitmise aluseks on eelnevalt teostud laste teadmiste ja oskuste uuringud. Lapse individuaalsuse kaart väljastatakse lapsevanema nõudmisel allkirja vastu. Nõustamiskomisjonile esitatakse lapse arengu hetkeseis.

Pedagoogide puhkuse ajal vormistab ja väljastab vajadusel lapse individuaalsuse kaardi direktor või õppealajuhataja. Igal lapsel on kaart tema lasteaias viibimise ajal. Lapse lahkumisel lasteaiast aasta möödumisel tema kaart kustutatakse.

7.3.Lapse arengumapp

Lasteaias jälgitakse lapse mänguuskuste, tunnetus- ja õpioskuste, sotsiaalsete- ja enesekohaste oskuste arengut. Lapse arengu analüüsimise meetoditeks on vaatlus, vestlus, laste tööde analüüs. Lapse arengu jälgimise kokkuvõtteks koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapp on informatsiooni kogumiseks lapse arengu kohta lasteasutuses, mis aitab märgata lapse eripärasid, tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi ning on individuaalse arenguvestluse aluseks lapsevanemaga. Arengumapi koostamisel on oluline järjepidevus ning seda täiendatakse kogu lapse lasteaias viibimise perioodil. Lapsevanemal on alati võimalus tutvuda oma lapse arengumapiga.

Arengumapi struktuur:

Arengumapp algab tiitellehega (asutuse, rühma ja lapse nimi, alustamise kuupäev).

Õpetajate poolt koostatud arengumapp lähtub lapsest, on individuaalne ja sisaldab:

- Lapse joonistust teemal „Mina“, millele on lisatud lapse kommentaarid pildile;
- Lapse joonistust teemal „Minu pere“, millele on lisatud lapse kommentaarid pildile;
- Valik lapse huvitavamatest ütlemistest;
- Lapse arengu hindamise tabel;
- Arenguvestluse kokkuvõte;
- Valik lapse loomingust (3-4 tööd või töölehte) millele on lisatud, miks laps selle töö valis.

8. Lastevanematega koostöö põhimõtted

Pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppekasvatustegevuse korraldusest, loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppekasvatusküsimustes.

Koostöövormid

Koosolekud: Rühmakoosolekud viiakse läbi alati sügisel ja vajadusel ka kevadel.

Hoolekogu koosolekud viiakse läbi neli korda õppeaastas.

Uutele lastevanematele viiakse koosolek läbi augustikuus.

Arenguvestlused viiakse läbi alati sügisel ja vajadusel kevadel lapsevanema soovil.

Individaalsed vestlused ja logopeedide konsultatsioonid vastavalt vajadusele ja tekkinud probleemile.

Rühma ühisüritused, mille temaatika ja aja kavandab iga rühm vastavalt tegevuskavale.

Kirjalikud teated ja info teadetetahvilil.

Lahtiste uste päev toimub kevadel lasteaia tegevuse tutvustamiseks peredele ja üldsusele, mille käigus saab külastada õppekasvatustegevusi ja tutvuda lasteaia töökorraldusega.

Lasteaia ühisüritused, mis tulenevad lasteaia tegevuskavast ning on seotud rahvakalendri tähtpäevadega ning lasteaia traditsioonidega.

Lastevanematel võimaldatakse osaleda õppekasvatustegevuse kavandamises ja läbiviimises.

Tagasiside lasteaia tegevuse ning rühma töö kohta saadakse rahuloluküsitluste kaudu, mis toimuvad üks kord aastas kevadel.

9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Õppekava vaadatakse läbi üks kord aastas. Õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtutakse sisehindamise tulemustest ja õppeaasta õppekasvatustegevuse analüüsist.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekud esitatakse pedagoogide poolt pedagoogilise nõukogu koosolekul ja lapsevanemate poolt hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekul.

Õppekava muudatused kooskõlastatakse:

Lasteaia pedagoogilise nõukoguga;

Lasteasutuse hoolekoguga

Õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.

KOOLIVALMIDUSKAART

Tallinna Kannikese Lasteaed

1. Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Isikukood:

Rühma õppekeel:

Kodune keel(-d):

Lasteasutuses käidud aeg:

2. Lapse arengunäitajad

2.1 Tunnetus- ja õpioskused:

2.2 Sotsiaalsed ja mänguoskused:

2.3 Enesekohased oskused:

2.4 Kõne areng:

2.5 Üldfüüsiline areng:

3. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

3.1 Lapse arengu tugevad küljed:

3.2 Lapsel toetamist vajavad küljed, soovitud edaspidiseks:

3.3 Arvamus koolivalmiduse kohta:

Pedagoogid:

Õpetaja

Õpetaja

Logopeed

Lasteasutuse direktor:

Direktor